

NORDENGOED

Bouwhistorische opname en waardestelling
Slichtenhorsterweg 41 Nijkerk

Opdrachtgever

J.W. Buning Boeier 01-12
8242 CA Lelystad

Uitvoering

© Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd, en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en de uitvoerende.

INHOUDSOPGAVE

Woord vooraf	pag. 5
Gegevens	pag. 6
1. Samenvatting	
1.1 Samenvatting bouwfaserings	pag. 7
1.2 Samenvatting waardering	pag. 7
1.3 Samenvatting advies	pag. 7
2. Landschappelijke context	pag. 8
3. Cultuurhistorische ontwikkeling Nijkerk	pag. 9
4. Historie	
4.1 Historie buurtschap Slichtenhorst	pag. 10
4.2 Historie Nordengoed	pag. 10
5. Bouwfaserings Nordengoed	
5.1 Bouwfaserings	pag. 11
5.2 Bouwfaseringsplattegronden	pag. 13
6. Beschrijving huidige situatie	
6.1 Beschrijving ex en interieur boerderij	pag. 18
6.1.1 Beschrijving exterieur	pag. 18
6.1.2 Beschrijving interieur	pag. 22
6.2 Beschrijving ex- en interieur bakhuis	pag. 29
6.2.1 Beschrijving exterieur	pag. 29
6.2.2 Beschrijving interieur	pag. 31
6.3 Beschrijving ex- en interieur veestal	pag. 32
6.3.1 Beschrijving exterieur	pag. 32
6.3.2 Beschrijving interieur	pag. 34
6.4 Beschrijving ex- en interieur washok	pag. 35
6.4.1 Beschrijving exterieur	pag. 35
6.4.2 Beschrijving interieur	pag. 36
6.5 Beschrijving Hooiberg	pag. 36

7. Waardering gebouwen

7.1 Algemene waardering	pag. 37
7.2 Waardestelling	pag. 42
7.3 Waarderingsplattegronden	pag. 43

8. Advies en aanbevelingen	pag. 48
-----------------------------------	---------

Begrippenlijst	pag. 50
-----------------------	---------

Bronvermelding	pag. 54
-----------------------	---------

Bijlagen	pag. 55
-----------------	---------

Bijlage Cartografie	pag. 56
Bijlage Topografie	pag. 63

Woord Vooraf

In april 2011 kreeg Bart van Aller van Dhr. J.W. Buning te Lelystad de opdracht bouwhistorisch onderzoek uit te voeren inzake het boerderijcomplex Slichtenhorsterweg 41 te Nijkerk. Deze bouwhistorische opname is opgesteld om een inzicht te verkrijgen in de karakteristieken van het object. Tevens is een notitie gemaakt van de bouw- en gebruiksgeschiedenis met vermoedelijke dateringen met daaraan gekoppeld een voorlopig beeld van de monumentale waarden. Er heeft voor deze bouwhistorische opname in het complex geen destructief onderzoek plaatsgevonden en ondanks dat wellicht bouwsporen daardoor verborgen bleven waren is op basis van het gedane onderzoek getracht een beeld te schetsen van de bouwhistorie van het pand. De boerderij wordt momenteel tijdelijk bewoond.

Alleen de rijksbeschermden objecten worden in dit rapport behandeld. De overige gebouwen waaronder de landbouwwerktuigenschuur, de ligboxenstal met uitloopinrichting, de mestlo en de overige houten bergschuurtjes op het erf zijn buiten beschouwing gelaten. Veel dank is verschuldigd aan de familie Davelaar, Remco van Baak, dhr. H. van der Hart en Jos Middelberg van Architectenburo Veldman | Rietbroek | Smit voor hun medewerking aan deze verkenning.

Doorwerth, september 2011

Bart van Aller

1. SAMENVATTING

1.1 Samenvatting bouwfaserings

De hallenhuishoerderij Nordengoed kent mogelijk een 17^e/18^e eeuwse oorsprong. Het voorhuis van de hoerderij heeft wellicht een 17^e/18^e eeuwse kern en het bedrijfsgedeelte en het bakhuis zijn rond 1860 gemoderniseerd. Daarbij zijn de originele gebinten behouden. In de vijftiger jaren van de twintigste eeuw heeft een modernisering van het woonhuis plaatsgevonden. Het bakhuis dat ook een oudere kern heeft, bezit een oven van een voorganger. De veestal is in begin twintigste eeuw gemoderniseerd met behoud van oudere gebinten. Het washok en de hooiberg stammen uit het begin van de twintigste eeuw.

1.2 Samenvatting waardering

Boerderij:

Hoge Monumentwaarde hebben de bouwmassa, de gevels, constructies en originele interieurdelen, plafonds (mogelijk verborgen) op de begane grond. Positieve monumentwaarde heeft de 20^e eeuwse kapconstructie. Indifferente monumentwaarde hebben de in ca 1954 gewijzigde onderdelen in het ex- en interieur van begane grond en verdieping.

Bakhuis:

Hoge Monumentwaarde hebben de bouwmassa, de gevels, (kap)constructies en originele interieurdelen, ovenrookkanaal. Indifferente monumentwaarde hebben het keukenblok, een dichtgezet en van een venster voorzien muurdeel in de oostzijde.

Washok:

Hoge Monumentwaarde hebben bouwmassa, gevels en constructies.

Veestal:

Hoge monumentwaarde hebben bouwmassa, gevels en constructies. Indifferente monumentwaarde hebben de afscheidingen in het interieur.

Hooiberg:

De hooiberg met kapconstructie en roeden heeft hoge monumentwaarde.

1.3 Samenvatting advies

Herstel van grote delen van het hoofdgebouw en bijgebouwen is noodzakelijk om de belangrijke historische waarden van bouwmassa, gevels, oorspronkelijke constructies en historische interieurdelen te kunnen behouden. Het is gewenst een eventuele restauratie van het object te laten begeleiden door een architect met bouwhistorische kennis en/of door een bouwhistoricus. Bij de herstelwerkzaamheden en verwijdering van pleisterlagen en voorzetwanden kunnen aanwijzingen aan het licht komen die inzicht kunnen verschaffen in de bouwgeschiedenis van de hoerderij. Deze dienen bij voorkeur goed gedocumenteerd en geïnterpreteerd te worden. Kleuronderzoek op een aantal onderdelen verdient aanbeveling.

2. Landschappelijke context

Het complex Nordengoed bevindt zich aan de Slichtenhorsterweg in de buurtschap Slichtenhorst ten zuiden van de stad Nijkerk in de gelijknamige gemeente.

Gedurende de Saale-ijstijd (ca. 200.000-100.000 jaar geleden) zijn brede ijslobben in zuidelijke richting doorgedrongen. Aan het eind van deze tijd werd de Gelderse Vallei gevormd, nadat het ijs was gesmolten en aan weerszijden van het voormalige gletsjerdal de Utrechtse heuvelrug in het westen en de heuvels van de Veluwe in het oosten oprezen. Na afsmelting van het ijs (150.000 – 100.000 v. Chr.) vulde het gletsjerdal zich met materiaal afkomstig van de beide stuwwallen. Ongeveer 100.000 v. Chr. vulde het bekken zich met zgn. Eemklei die werd afgezet als gevolg van het stijgen van de zeespiegel. Deze Eemklei is voor een belangrijk deel verantwoordelijk voor de waterhuishouding in de Gelderse Vallei (ondoorlaatbare laag).

Tijdens de daaropvolgende koude periode (Weichselien) van ca. 70.000- 10.000 v. Chr. daalde de zeespiegel opnieuw. In het Laat-Weichselien werden dekzandruggen afgezet. Met name in het oosten van de gemeente vormde dit een dik pakket van hoog dekzand dat tegen de stuwwal werd afgezet.

Op de dekzandruggen die in het Holoceen omgeven werden door het lager gelegen, verveende kustgebied, werden onder invloed van ontginningen oude bouwlandgronden aangelegd. In de eeuwen die op de Karolingische Tijd volgden, drong de zee steeds verder in zuidelijke richting op.

In 1170 brak de zee door de smalle doorgang bij Friesland en werd de Zuiderzee gevormd. Na 1170 drong de Zuiderzee steeds verder in zuidelijke richting op. Het inmiddels aan de randen gevormde veen werd voor een deel weggeslagen of bedekt met klei. Gaandeweg werd de strook tussen kustlijn en dekzandgordel ingepolderd. De eerste bedijking dateert uit de 14^e eeuw.

Fig. 2 Het landschap rond Nordengoed Bron: <http://www.flickr.com>

3. Cultuurhistorische ontwikkeling Nijkerk

Aan de rand van de Noordwest Veluwe en de Gelderse Vallei, op de grens van bouw- en weiland, bij bos, hei en Nijkerkernauw ligt Nijkerk. Nijkerk was oorspronkelijk een, mogelijk, ommuurd kerkdorp. De naam Nijkerk stamt af van de *Nieuwe kerk*, die gebouwd werd nadat de oude kapel in 1221 door een veenbrand was verwoest. De bewoners van Nijkerk waren onbeschermd tegen zeevloed en van de toenmalige Zuiderzee. In de 14^e eeuw werd aan Reinald III van Gelre toestemming gevraagd om het land met een dijk te beschermen. De vergunning werd verleend en het beschermde land kreeg de naam "Erckemedede", later Arkemheen. Ook na deze bescherming kwamen nog regelmatig overstromingen voor. Als grensplaats tussen het bisdom Utrecht en het hertogdom Gelre heeft Nijkerk veel te lijden en in 1412 wordt het dorp verwoest. Hertog Reinald IV verleent Nijkerk als vergoeding voor de schade op 27 maart 1413 stedelijke vrijheid en rechten. Nijkerk werd na enige tijd met een gracht omringd en drie poorten gaven toegang tot de veste. Nijkerk ontwikkelde zich langzaam tot een belangrijk handelscentrum op de noordwest Veluwe. De vaart naar de Zuiderzee was lang gebruikt door kleine schepen. In 1703 werd echter begonnen met de verbreding van de Arkergracht tot een vaart. Handel, scheepvaart, tabaksteelt, glasblazerijen en landbouw werden de belangrijkste middelen van bestaan. Het huidige 18^e eeuwse karakter van Nijkerk wijst op de kortstondige bloei als haven aan het eind van de Arkervaart. In de 17^e eeuw vertrokken vele inwoners naar Amerika en waren de daar medeoprichters van New York, Albany en andere steden. Alle welvaart ging echter in de Franse tijd verloren en door het Franse monopolie van verkoop van Franse tabak kwam er in 1900 ondanks een korte opleving een einde aan de tabakscultuur in Nijkerk. In deze tijd werd het Nijkerkerveen ontgonnen en ging men zich meer toeleggen op landbouw en veeteelt. Kleine en middelgrote bedrijven vestigden zich in de stad. In 1825 werd de Zuiderzeestraatweg aangelegd en in 1863 komt de spoorlijn Amersfoort-Zwolle tot stand. In de Tweede Wereldoorlog heeft de stad flink te lijden gehad, omdat het steeds in de vuurlinie lag. Na de oorlog begon het herstel en werden nieuwe industrieën aangetrokken. Nieuwe bewoners vanuit de Randstad vestigden zich in de stad en daardoor veranderde het karakter van stad en streek.

Fig. 3 "Nieuwerkerk" in ca. 1765 door Hendrik Spilman.

4. Historie

4.1 Historie buurtschap Slichtenhorst

Vanaf de negende eeuw tot begin 1800 waren veel boerderijen en grond in de omgeving van Nijkerk in handen van Duitse kloosters. Door samenwerking van de hertogen van Gelre en deze kloosters heeft deze situatie lang standgehouden. Het gebied wat nu Slichtenhorst heet, viel onder het klooster Abdinckhof in Paderborn. Tijdens de Franse bezetting, omstreeks 1803, raakten de kloosters hun bezittingen kwijt. Ze werden in beslag genomen door de Nederlandse staat en kwamen door verkoop in particuliere handen. Door samenvoeging van een aantal boerenhoeven ontstond het landgoed Slichtenhorst. Nordengoed is gelegen in het karakteristieke slagenlandschap aan weerszijden van de Slichtenhorsterweg. De Slichtenhorsterweg is een van de oudste wegen van Nijkerk. Langs deze weg staan een aantal historische boerderijen met duidelijke kenmerken van een oude agrarische cultuur. Slicht betekent 'vlak of effen veld' en horst is een hoogte die begroeid is met ander hout dan de omringende lagere delen. Slichtenhorst was dus een vlakke, begroeide verhoging in een laag landschap.

4.2 Historie Nordengoed

Wanneer Nordengoed precies is ontstaan is onbekend. In het verpondingsregister van Nijkerk daterend uit 1650 wordt oa. vermeld:

*Evertje Gootschalcks heeft het goet "Norden", daar pagter aft is
Henrik Ham met huijs, hof van $\frac{3}{4}$ spint¹
6 mergen² hooglants, halft thient vrij ende 12 mergen leeglants.*

De pachter Evertje Gootschalcks is de vroegst bekende bewoner van Nordengoed. Rond 1831 wordt als eigenaar van de boerderij vermeld planter Lambertus van Elfrinkhof. De familienaam van Elfrinkhof is tot op deze dag verbonden met het eigendom van de boerderij. In 1829 is als pachter Egbert van de Wal (1764-1833), bouwman woonachtig op Nordengoed. Zijn zoon Wouter neemt waarschijnlijk de pacht over van zijn vader. Een ingekleurde kadastrale minuut laat met behulp van de gegevens uit de OAT het grondgebruik rond Nordengoed zien (zie fig. 104). In 1840 is Hendrik van Dasselaar (1794-1869) pachter. Tijdens het pachtschap van Hendrik Dasselaar wordt de boerderij in 1860 ingrijpend gemoderniseerd. Na zijn dood komt in 1870 Teunisje van der Brink, weduwe en akkerbouwster die op haar beurt in 1877 overlijdt waarna haar zoon Wijnand het roer overneemt. Waarschijnlijk overlijdt hij rond 1902 want in 1902 wordt Jan Gerritsen (1871-1962) pachter. Hij heeft vier dochters van wie dochter Aaltje trouwt met Hendrik Davelaar wiens zoon Jan de boerderij rond 1962 voortzet. Jan Davelaar verlaat in 2005 Nordengoed. Vanaf dat jaar wordt de boerderij tijdelijk bewoond. De huidige tijdelijke bewoner is Remco van Baak.

¹ oppervlaktemaat 1 spint = 1,7 are

² oppervlaktemaat 1 morgen = 0,83 hectare

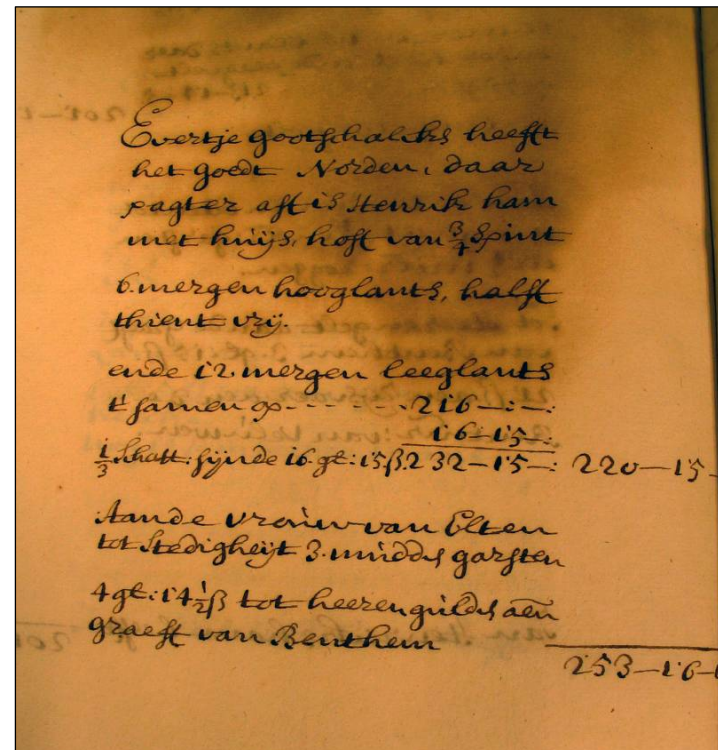

Fig. 4 Bladzijde uit het verpondingsregister van 1650 Nijkerk
Bron: Gemeentearchief Nijkerk

5. Bouwfasering Nordengoed

5.1 Bouwfasen

De volgende bouwfasen zijn op Nordengoed te herkennen:

Fase 0 (17de/18de eeuw)

Het verpondingsregister van Nijkerk uit 1650 maakt melding van het goed 'Norden'.

Hoe de boerderij er in deze beginperiode uitzag is onduidelijk. Er zijn geen afbeeldingen van bekend. Mogelijk bestond de boerderij uit een versteend voorhuis met houten bedrijfsgedeelte. De gebinten van het bedrijfsgedeelte bevatten gehakte telmerken **II, III en IIII** in de juiste volgorde. In de meest zuidelijke gebintbalk **II** van bedrijfsgedeelte is het jaartal "ANNO 1617" gekerfd. Een sluitend bewijs voor de datering van de boerderij is daarmee nog niet gegeven, daar gebinten ook vaak hergebruikt werden. De voorgevel (noordgevel) bezit laat 18^e eeuwse schuifvensters en de westgevel (rechterzijgevel) ter hoogte van de keuken bezat tot ca. 1954 eveneens een laat 18^e eeuwse venster (zie fig. 115). De voor en zijgevels van het voorhuis zijn gemetseld in orangerode bakstenen (Rijnsteenformaat) in kruisverband (18 x 9 x 4 cm). Volgens overlevering liggen er onder de woonkamer en slaapkamer van het voorhuis op de begane grond nog plavuizen vloeren. Het voorhuis is te dateren tussen 1600-1800. Deze fase is echter nog hypothetisch. Nader onderzoek tijdens de restauratie van de boerderij kan hierover meer uitsluitsel geven.

Fase 1 (19de eeuw)

Op de kadastrale minuut van 1832 is naast de boerderij Nordengoed een schuur zichtbaar. In de OAT van het Kadaster uit 1832 is er ook sprake van een huis, schuur en erf. (zie fig. 103) Volgens de sluitsteen boven de dubbele inrijdeuren in de achtergevel dateert de modernisering van het bedrijfsgedeelte uit 1860. Waarschijnlijk zijn toen de planken wanden van het bedrijfsgedeelte versteend en de oude gebinten daarbij behouden of van elders (her)gebruikt. De Topografische Militaire Kaart van ca 1864 geeft ook het bakhuis weer. (zie fig. 105) Vermoedelijk dateren het bakhuis met hetzelfde baksteenformaat (22 x 10 x 5cm) als het bedrijfsgedeelte ook uit ca 1860 en maken ook deel uit van de modernisering die toen plaats heeft gehad. De oven is waarschijnlijk van een oudere voorganger en is gemetseld met dezelfde Rijnformaat baksteen (18 x 9 x 4) als het voorhuis. Mogelijk was het bakhuis van hetzelfde type als het bakhuis met tuitgevels dat bij de naastgelegen boerderij 'Hammetjesgoed' staat. (Zie fig. 119)

Op de kadastrale minuut van 1881 en 1887 staan een tweede schuur op de plaats van het huidige washok en twee hooibergen. (Zie fig. 107 en 108).

Fase 2 (20^e eeuw)

Waarschijnlijk tussen 1900 en 1929 is de veestal gemoderniseerd. Mogelijk zijn toen houten gevels gedeeltelijk vervangen door muren van witte kalkzandsteen (formaat 21 x 5,5 x 10,5 cm). De gebinten met de gehakte telmerken **I, II, III** in de juiste volgorde zijn waarschijnlijk daarbij behouden, maar vertonen wel sporen van secundair gebruik van gebinten en spanten. Het washok dateert ook uit deze periode en heeft gedeeltelijk een klampmuur aan de binnenzijde. Waarschijnlijk stammen de twee hooibergen uit de periode 1900-1950. Het meest westelijke exemplaar met zinken kap is eind jaren zestig afgebroken (zie fig. 114). In 1951 wordt er achter op het erf naast twee al bestaande houten bergschuurtjes en aantal kleine mestsilo's een nieuwe landbouwwerktuigenschuur gebouwd. Omstreeks 1954 vond er een verbouwing plaats, waarbij de schoorsteen opnieuw vanaf de grond werd herbouwd met een nieuwe betegelde schouw. De sporenkap van het voorhuis werd vervangen door een gordingenkapconstructie en het riet op het achterhuis werd vervangen door gesmoorde kruispannen (zie fig. 114). De oude geut werd verbouwd tot keuken, waarbij de stenen trap naar de opkamer verdween en de keuken iets naar de deel opschoof. De ingang bij de keuken werd naar rechts verplaatst waarbij een laat 18^e eeuwse venster verdween. Het deurkozijn werd vergroot waarbij het dakschild werd opgelicht. Er werd in de deel een gang gecreëerd naar een toilet- en doucheruimte. In 1961 werd er achter de veestal een kippenhok gebouwd dat later tot melkstal wordt verbouwd. In 1974 komt noordelijk van deze melkstal een loop-en ligboxenstal, die met een uitloopverbinding aan het bestaande voormalige kippenhok gekoppeld werd. Als laatste werd in 1987 een ronde betonnen mestsilo gebouwd.

Fig. 5 Ankerbalkgebint II met gehakte datering "Anno 1617".

Fig. 6 Schoorsteenkanaal op de zolderverdieping van het bakhuis

Fig. 7 Gehakt telmerk IIII in het bedrijfsgedeelte

Fig. 8 Gehakt telmerk I op secundair gebruikte dekbalk in de veestal

5.2 Bouwfaseringsplattegronden

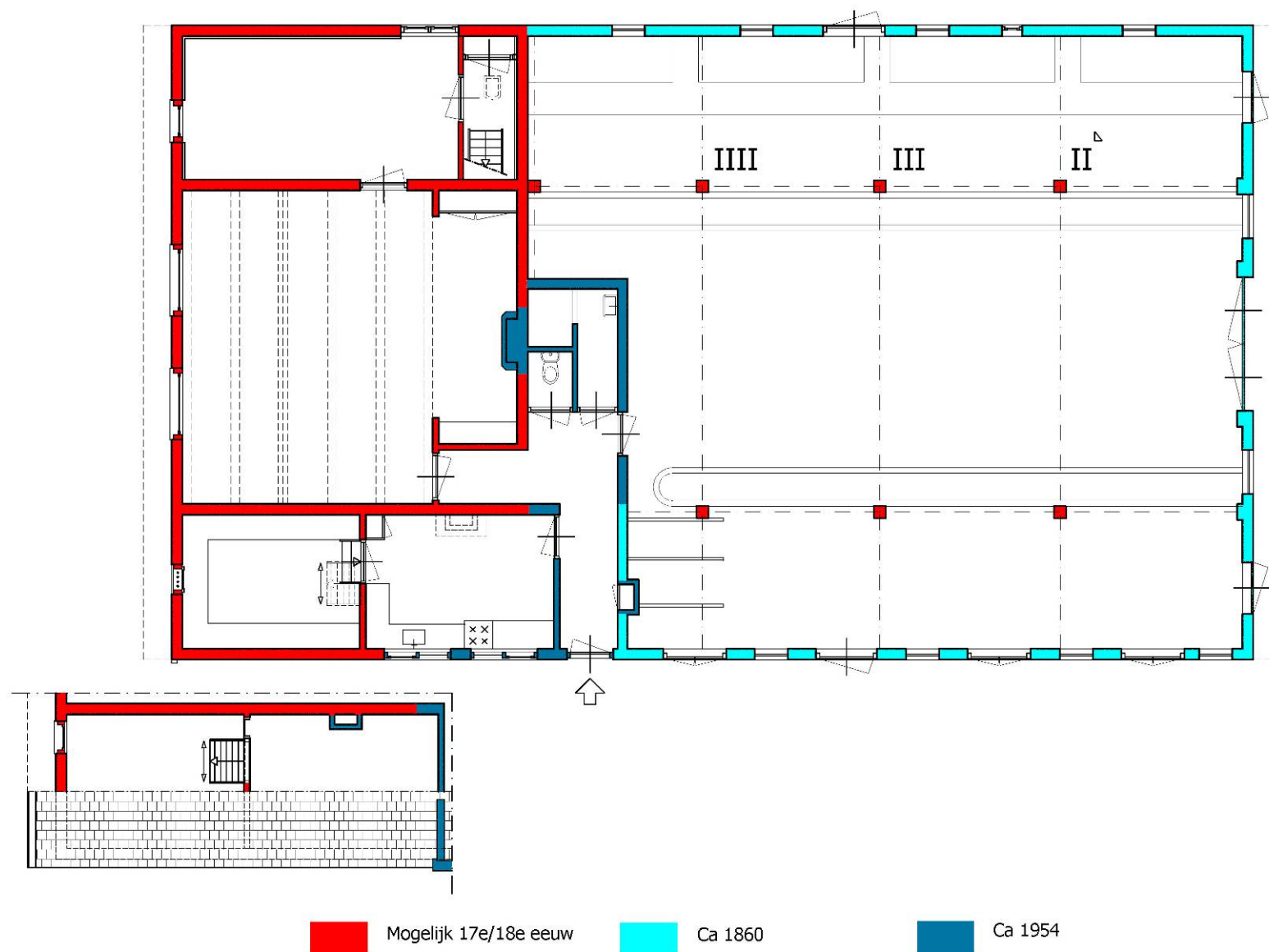

Fig. 9 Bouwfaseringsplattegrond begane grond boerderij (met telmerken).

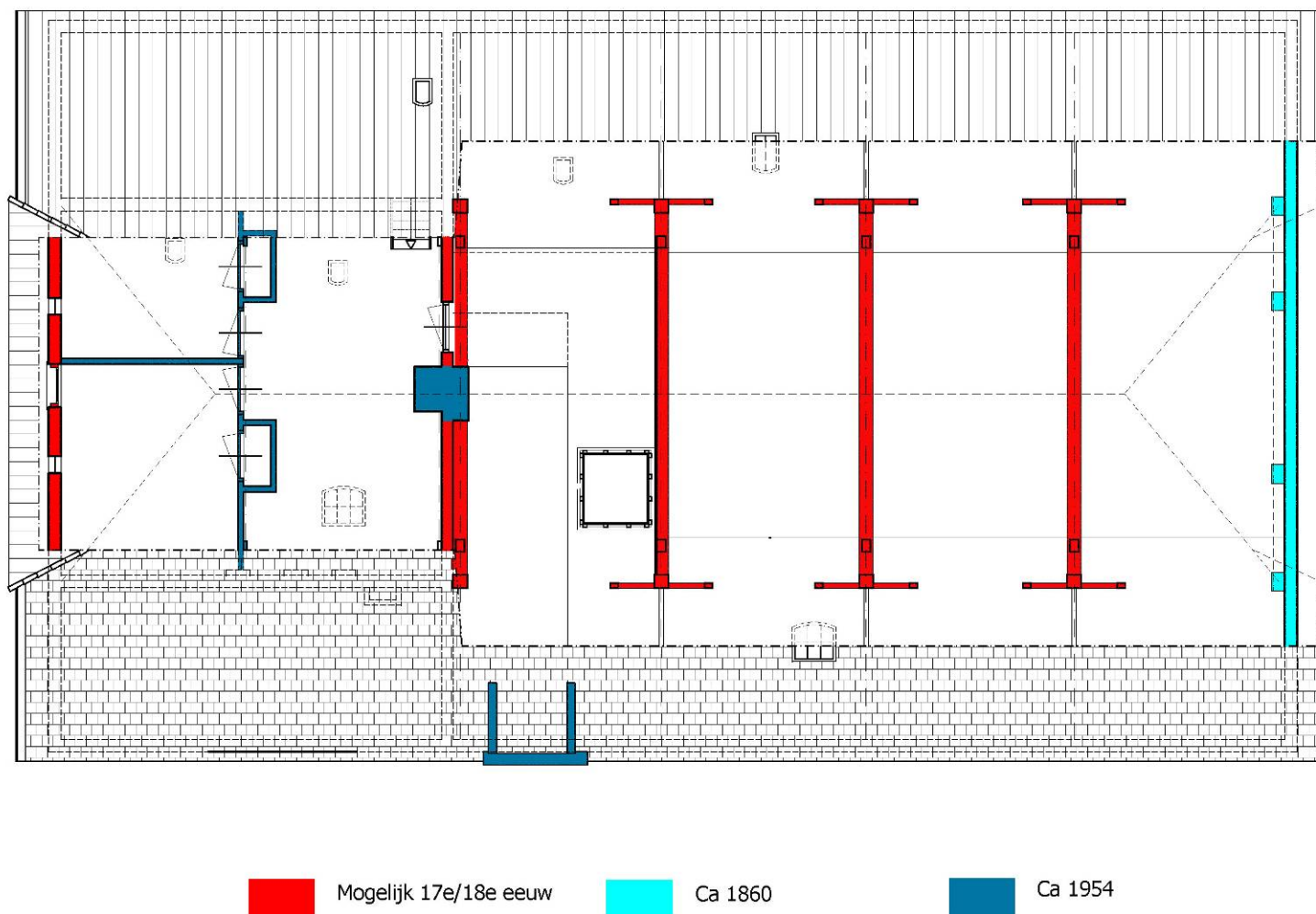

Fig. 10 Bouwfaseringsplattegrond verdieping boerderij

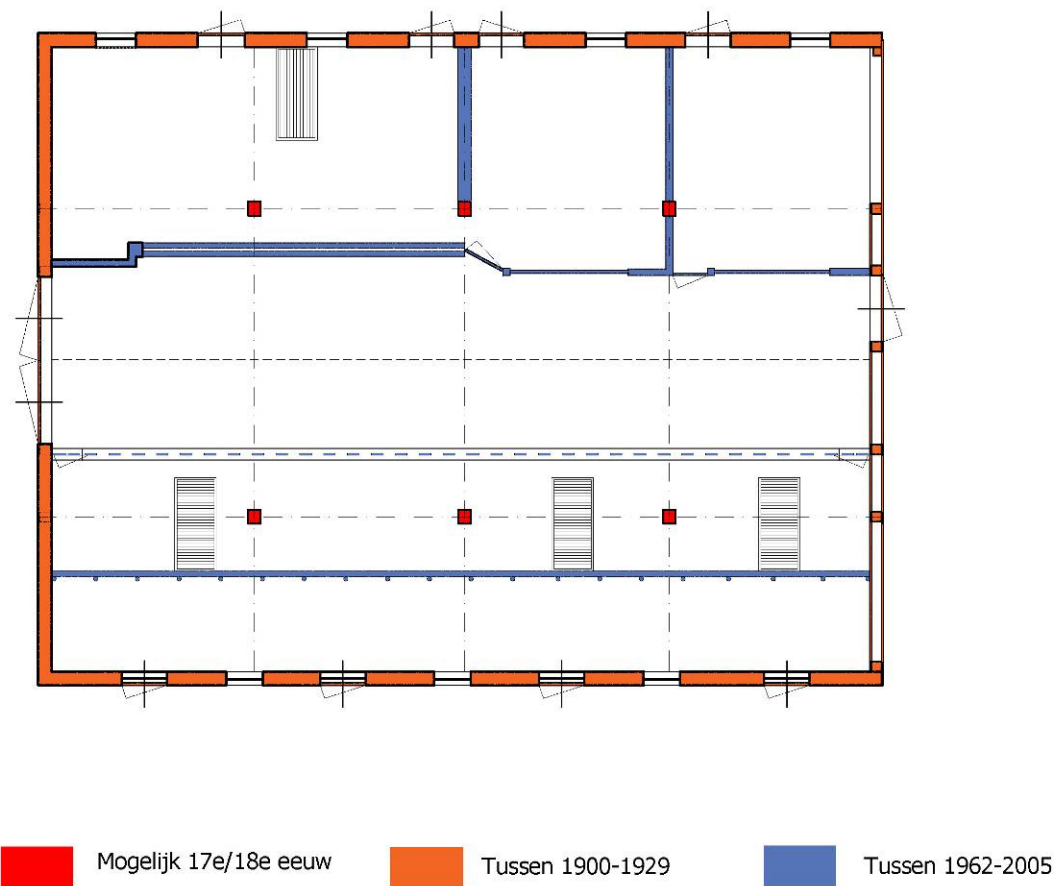
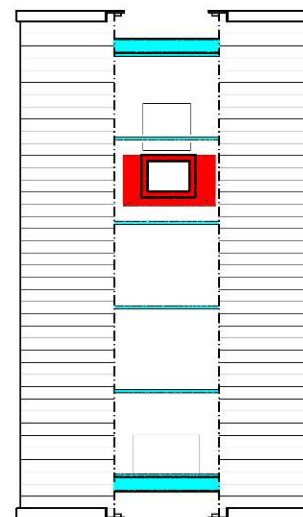
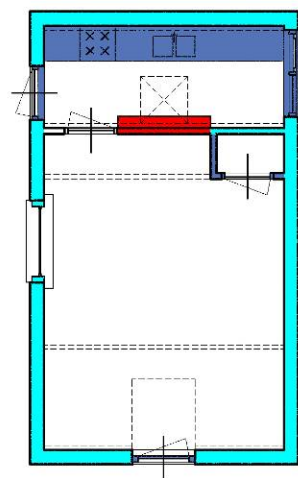

Fig. 11 Bouwfaseringsplattegrond begane grond veestal

Mogelijk 17e/18e eeuw
 Ca 1860
 Tussen 1940-1985

Fig. 12 Bouwfaseringsplattegrond begane grond en verdieping bakhuis

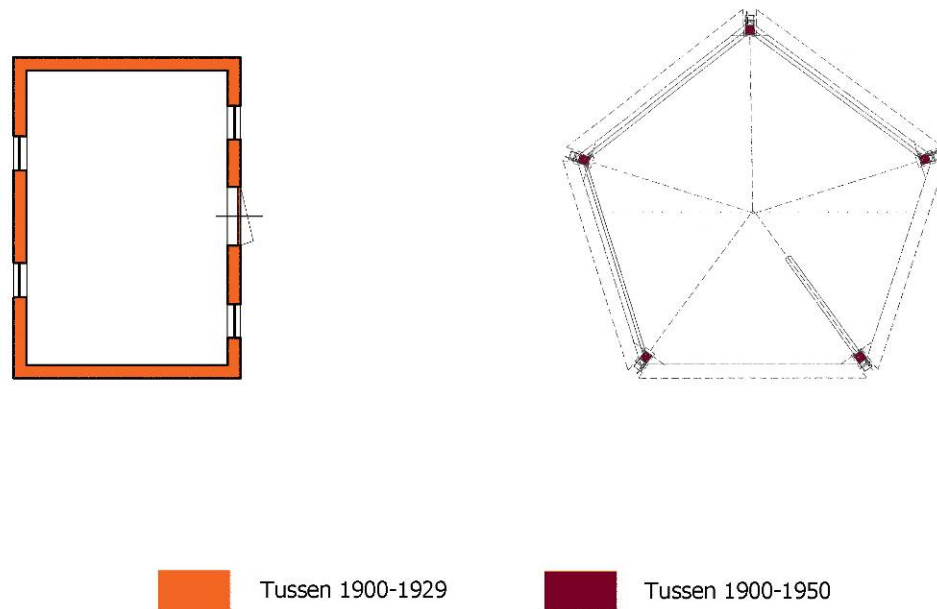

Fig. 13 Bouwfaseringsplattegrond washok en hooiberg

6. Beschrijving huidige situatie Nordengoed

Algemeen

Bij de volgende beschrijvingen worden de exterieurs vanuit de voorgevels linksom beschreven.

6.1 Beschrijving ex- en interieur boerderij

Bouwmassa

De boerderij van het hallenhuistype is opgetrokken op een rechthoekige plattegrond onder een afgewolfd zadeldak met overstek en wolfseinden met holle knik. Het pand is gebouwd in orangerode handvorm bakstenen in kruisverband. Het pand is op te delen in een woongedeelte en een deel (voormalige stalruimte). Het voorhuis bezit een gordingenkap en het achterhuis (deel) een sporenkap. In het zadeldak is in de nok tussen het voor-en achterhuis een gemetselde vierkante schoorsteen geplaatst. De meest representatieve gevel is de witgepleisterde voorgevel (noordzijde). De boerderij is gedekt met blauwe gesmoorde kruis- en oud-Hollandse pannen en heeft op een klein mastgootje boven de zijingang na geen hemelwaterafvoer. De huidige kleurstelling bestaat uit witte kozijnen en standgroene ramen en deuren.

6.1.1 Beschrijving exterieur

Noordgevel (voorgevel)

De asymmetrische witgepleisterde noordgevel heeft geheel links een vijftienruits schuifvenster. In het midden bevinden zich twee twaalfruits schuifvensters. Rechts in de gevel een smal drieruits draairaam en geheel rechts ter hoogte van de geteerde plint een vierruits kelderlicht met diefijzers. Centraal bovenin een venster met een zesruits draairaam met aan weerszijden een oeil-de-boeuf. De gevel heeft gesneden windveren met golvende motieven en telt vier muurankers, plus één bij de hoek met de zijgevel.

Fig. 14 Overzicht noordgevel

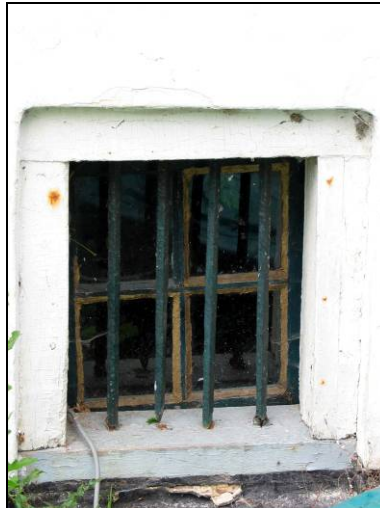

Fig. 15 Kelderlicht met diefijzers

Oostgevel (linkerzijgevel)

Fig. 16 Overzicht oostgevel

Fig. 17 Overzicht oostgevel

De asymmetrische oostgevel is opgetrokken met schoon metselwerk in kruisverband. De gevel heeft over de lengte van het achterhuis vier gietijzeren stalramen met elk een segmentboog. Rechts van het middelste stalraam bevindt zich een opgeklampte staldeur over de volle gevelhoogte waarvan het onderste smeedijzeren geheng ontbreekt. Tussen het eerste en tweede stalraam (links) is een klein eenruits venster met draairaam met gemetselde raamdorpstenen. Rechtsonder, op de hoek met de voorgevel is het metselwerk plaatselijk vervangen, evenals een gedeelte van het trasraam onder het oude metselwerk. Het trasraam is geteerd. De gevel heeft geheel rechts ter hoogte van het voorhuis een dubbel venster met tweeruits draairamen. In het dakschild bevindt zich een viertal gietijzeren dakraampjes.

Zuidgevel (achtergevel)

Fig. 18 Overzicht zuidgevel

Fig. 19 Sluitsteen met jaartal 1860 boven de dubbele inrijdeuren

Fig. 20 Rechter mestdeur

De achtergevel is van schoon metselwerk in kruisverband. Het metselwerk heeft vlechtwerk langs de dakschilden en een rollaag langs het wolfeind. De plint is geteerd. In de as van de achtergevel bevindt zich een door een korfboog afgesloten dubbele deel deur, geflankeerd door grote halfronde zevenruits stalramen die zowel boven als onder zijn afgewerkt met een rollaag. De natuurstenen sluitsteen boven de inrijdeuren bevat het jaartal "1860". De boog heeft natuurstenen aanzetstenen. Ter hoogte van de grens van de onder- en bovendeur bevinden zich links één en rechts twee natuurstenen blokken. Ter hoogte van de deelvloer bevindt zich links en rechts een aanzetsteen. Aan weerszijden van de inrijdeuren zit een door een korfboog afgesloten opgeklampte mestdeur met smeedijzeren staartgehengen. De achtergevel telt drie eenvoudige muurankers waarvan de meest rechtse zonder schieter.

Westgevel (Rechterzijgevel)

Fig. 21 Overzicht westgevel

Fig. 22 Zijingang westgevel

Fig. 23 Mestluik met staartgehangen

De westgevel heeft schoon metselwerk in kruisverband. Over de lengte van het achterhuis bevinden zich vier gietijzeren vierruits stalramen met onder en boven een rollaag. Tussen de stalramen bevinden zich in totaal drie dubbele mestdeuren met smeedijzeren staartgehangen. De luiken zijn in een houten kozijn gevat, met onder en boven een rollaag. Tussen de linker twee stalramen is een staldeur over de volle gevelhoogte, met smeedijzeren hang- en sluitwerk. Op de grens van voor- en achterhuis is een glasdeur onder een plaatselijk oplichting van het dakschild. Links van de deur zijn twee gekoppelde vensters waarvan de buitenste met draairamen.

6.1.2 Beschrijving interieur

Ruimtenummering:

Het begane grondniveau krijgt de aanduiding 0., gevolgd door het rangnummer van het vertrek. De verdieping krijgt 1, gevolgd door het rangnummer van het vertrek.

Kelder (-1.1)

Rechthoekige kelderruimte. Kelderlichtkozijn met gesmede raamgehangen. Roodgeverfde cementen vloer.

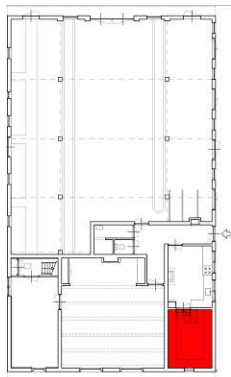

Fig. 24 Entree kelder/opkamer

Fig. 25 Overzicht kelder

Fig. 26 Kelderlicht met raamgehangen

Entree (0.1)

L-vormige ruimte

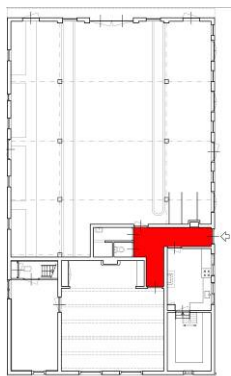

Fig. 27 Overzicht entree

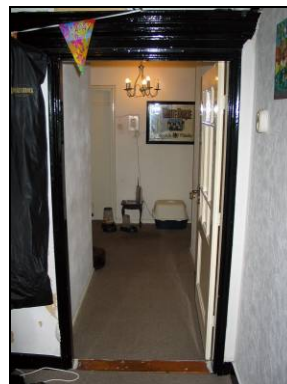

Fig. 28 Overzicht entree

Fig. 29 Toilet en doucheruimte

Keuken (0.2)

Rechthoekige ruimte met kleine boezem.

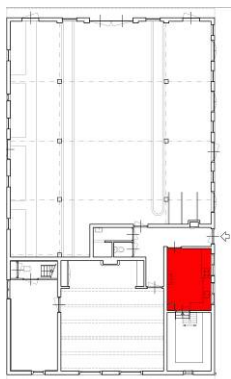

Fig. 30 Overzicht keuken

Fig. 31 Overzicht keuken

Opkamer (0.3)

Rechthoekig ruimte. Aan de zijde van de keuken bevindt zich onder de kapconstructie een langgerekte bergruimte met aanzet versleept rookkanaal.

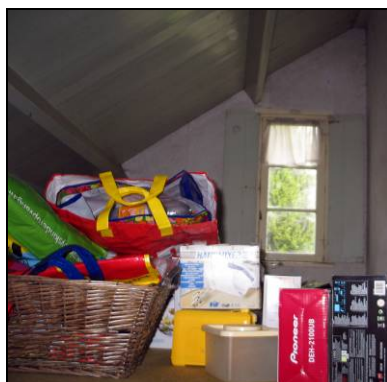
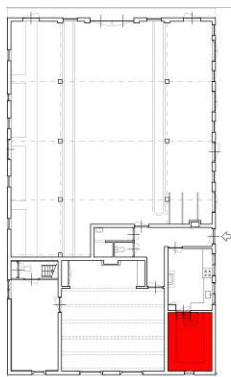

Fig. 32 Overzicht opkamer

Fig. 33 Overzicht opkamer

Fig. 34 Venster met blinden

Fig. 35 Bergruimte met rookkanaal.

Woonkamer (0.4)

Nagenoeg vierkante ruimte met brede heerd. Betegelde schouwwand met gaskachel. De betegelde schouw is in ca. 1954 vernieuwd. Links van de schouw was een bedstee. Rechts was een turfkist.

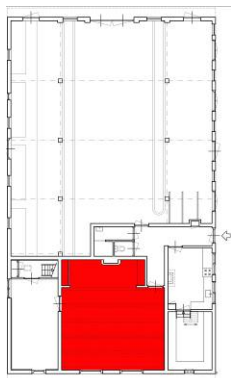

Fig. 36 Overzicht woonkamer

Fig. 37 Overzicht woonkamer met heerd

Slaapkamer (0.5)

Rechthoekig ruimte

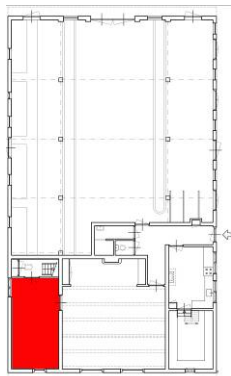

Fig. 38 Overzicht slaapkamer

Fig. 39 Overzicht slaapkamer

Trapruimte (0.6)

Rechthoekige ruimte met houten steektrap naar de zolderverdieping. Bergkast met kraaldelendeur.

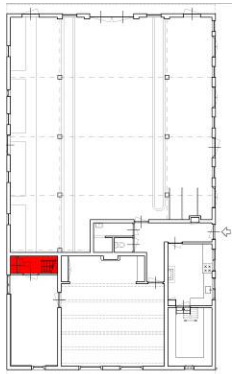

Fig. 40 Toegang trapruimte

Fig.41 Bergkast trapruimte

Fig. 42 Trap naar zolder

Bedrijfsgebied (0.10)

Het bedrijfsgebied bestaat uit een traditionele grupstal onder hilden met vier traveeën (gebintvakken), gescheiden door vier ankerbalkgebinten. Het vierde gebint op de grens met het voorhuis is gedeeltelijk verdwenen en uit het zicht genomen door de uitbreiding van de begane grond van het woonhuis in de stal. Over de drie overige gebinten liggen nog slieten of tasliggers, die in de achtergevel rusten op een strijkbalk. De kapconstructie bestaat uit een sporenkap met rondhouten (slieten), rechthoekige sporen en haanhouten. Op de ankerbalkgebinten rusten extra jukken met opgelegde gordingen ter ondersteuning van de kap. Op een aantal plaatsen in de kap zitten nog strodokken. De groepen, voergoot en voerdeel zijn voorzien van een cementlaag behalve de koestand aan de oostzijde die uit een vlijlaag bestaat. De mestgoot aan de westzijde is opgevuld en afgesloten met een vlijlaag. De hilden zijn rond 1962 vernieuwd en opgehoogd.

Fig. 43 Overzicht deel gezien naar het voorhuis

Fig. 44 Overzicht deel naar de achtergevel met tasliggers

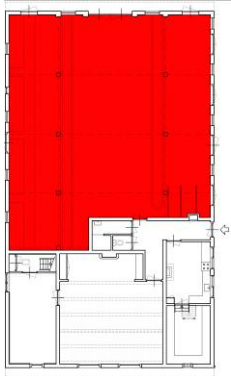

Fig. 45 Grup oostzijde

Fig. 46 Koestand met dichtgezette grup westzijde

Fig. 47 Inrijdeur achtergevel

Fig. 48 Mestdeur achtergevel

Fig. 49 Opgeklampte mestdeur achtergevel

Fig. 50 Mestdeur oostzijde

Fig. 51 Mestdeur westzijde

Fig. 52 Kap deel met toegang naar voorhuis

Fig. 53 Houten voedersilo

Fig. 54 Overzicht kapconstructie bedrijfsgedeelte

Verdieping

Overloop (1.1)

De hier zichtbare kapconstructie (oorspronkelijk een sporenkap) van het voorhuis is in ca. 1954 vervangen door een gordingenkapconstructie.

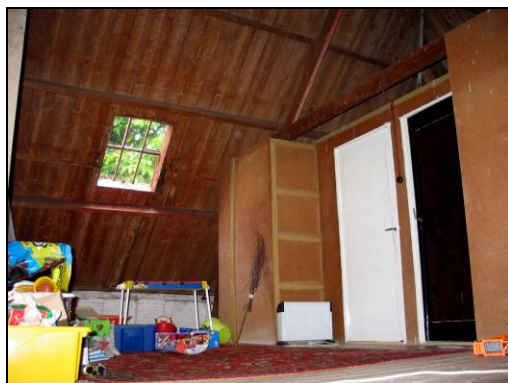
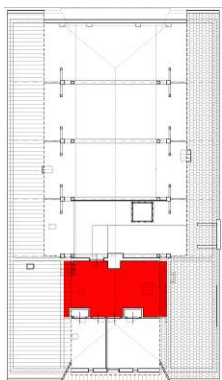

Fig. 55 Overzicht overloop

Fig. 56 Overloop naar 1.3

Fig. 57 Schoorsteenkanaal

Fig. 58 Trap naar begane grond

Slaapkamer (1.2)

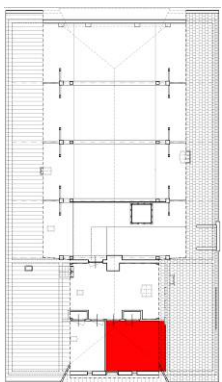

Fig. 59 Overzicht slaapkamer

Fig. 60 Bergkasten

Fig. 61 Overzicht slaapkamer

Slaapkamer (1.3)

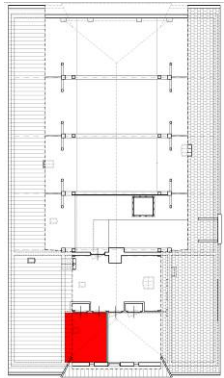

Fig. 62 Overzicht slaapkamer

Fig. 63 Overzicht slaapkamer

6.2 Beschrijving ex- en interieur bakhuis

Bouwmassa

Het bakhuis is opgetrokken op een rechthoekige plattegrond onder een zadeldak met overstek dat is gedekt met gesmoorde oud-Hollandse pannen. Het is uitgevoerd in orangerode handvorm bakstenen in kruisverband. Het bakhuis heeft gesneden windveren corresponderend met de voorgevel van de boerderij. De rechthoekige schoorsteen van de bakoven, uitgevoerd in schoon metselwerk in halfsteens verband, staat in de nok en is afgedekt met een zgn. pullenloper (drie omgekeerde oud Hollandse pannen). Deze schoorsteen was oorspronkelijk een aantal steenlagen hoger (zie fig. 116). De voor- en achtergevel hebben vlechtingen in de topgevels. Het bakhuis heeft geen hemelwaterafvoer. De huidige kleurstelling bestaat uit witte kozijnen en standgroene ramen en deuren.

6.2.1 Beschrijving exterieur

Zuidgevel (Voorgevel)

Centraal in de symmetrische voorgevel is een glasdeur met tweeruits bovenlicht. Het kozijn is voorzien van een profiel en een geprofileerd kalf.

Fig. 64 Overzicht voorgevel

Fig. 65 Overzicht westgevel

Fig. 66 Schoorsteen met pullenloper

Westgevel (linkerzijgevel)

In de linkerzijgevel is links een glasdeur. Rechts hiervan bevindt zich een groot negenruits schuifvenster met gecementeerde dorpel. De gevel telt vier muurankers onder de dakvoet en een anker tussen de deur en het venster.

Noordgevel (achtergevel)

De achtergevel is blind uitgevoerd en bezit twee muurankers. Langs het dakschild zijn vlechtingen gemetseld.

Fig. 67 Overzicht noordgevel

Fig. 68 Detail gesneden windveren en vlechtingen

Oostgevel (Rechterzijgevel)

De rechterzijgevel heeft rechts een tweeruits gekoppeld venster met twee draairamen. In het metselwerk zijn de bouwsporen van de vroegere deuropening van een toilet op die plaats te zien (zie Fig. 111 en 116). De aansluiting links op het kozijn zet zich naar beneden voort als een naad in het metselwerk. De gevel telt vijf ankers onder de dakvoet en één anker in het gevelvlak.

Fig. 69 Overzicht oostgevel

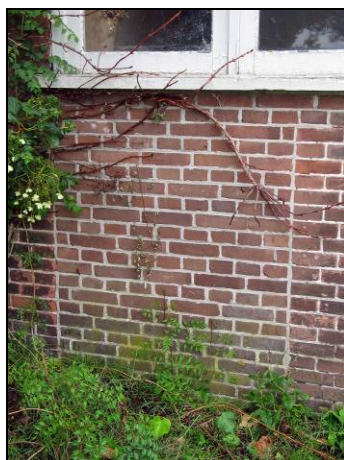

Fig. 70 Bouwnaad vm. deur toilet

6.2.2 Beschrijving interieur

Het interieur van het bakhuis is op te delen in een keukengedeelte en een woonkamer waarin men in de zomer verbleef. De woonkamer is over de volle breedte voorzien van een grote schouw met geprofileerde boezem en geheel rechts een bergkast. De keuken heeft een modern keukenblok. Een luik in het plafond geeft toegang tot de vliering.

Fig. 71 Overzicht keuken

Fig. 72 Overzicht woonkamer met schouw en bergkast

Fig. 73 Overzicht woonkamer naar het zuiden

Fig. 74 Voordeur woonkamer

Fig. 75 Schoorsteenkanaal

Fig. 76 Kapconstructie met strodokken

6.3 Beschrijving ex- en interieur veestal

Bouwmassa

De veestal, die met de nokrichting evenwijdig aan die van de boerderij is gelegen, is opgetrokken in kruisverband op een rechthoekige plattegrond onder een zadeldak dat is gedekt met oranjerode oud-Hollandse pannen. De voor en achtergevel bezitten voetmuren van kalkzandsteen die zich voortzetten in dito zijgevels. Boven de voetmuren hebben de voor- en achtergevel geteerd beschot. Het zadeldak is gedekt met oranjerode oud-Hollandse pannen. De veestal heeft geen hemelwaterafvoer.

6.3.1 Beschrijving exterieur

Noordgevel (voorgevel)

De voorgevel is voorzien van horizontaal geteerd beschot dat is gepotdekseld en begrensd door windveren. In het midden bevinden zich dubbele opgeklampte deeldeuren met smeedijzeren gehengen tussen eiken deurstijlen. In de linker deeldeur is een loopdeur uitgespaard. Links van de inrijdeuren is een klein glasvenster en rechts een zesruits venster. In de topgevel bevindt zich een opgeklampt hooiluik. De kalkstenen muur is zwartgeverfd.

Fig. 77 Overzicht noordgevel veestal

Fig. 78 Overzicht oostgevel veestal

Oostgevel (linker zijgevel)

De linker zijgevel heeft een kalkzandstenen zijmuur waarvan de plint is gecementeerd. Van links naar rechts bevinden zich in de zijmuur om en om zesruits stalramen die zijn voorzien van een valraam, en een opgeklampte mestdeur. In het midden van de gevel twee opgeklampte mestdeuren naast elkaar.

Zuidgevel (achtergevel)

De achtergevel bestaat vanaf de voetmuur uit horizontaal geteerd beschot met de planken koud tegen elkaar begrensd door windveren. Op de begane grond bevindt zich rechts van het midden een opgeklampte deur. Schuin links daarboven bevindt zich een groot eenruits venster en in de topgevel is een opgeklampt hooiluik.

Fig. 79 Overzicht zuidgevel veestal

Fig. 80 Overzicht west- en zuidgevel veestal

Westgevel (rechterzijgevel)

De rechterzijgevel heeft een muur van kalkzandsteen. Van links naar rechts bevinden zich in de zijmuur om en om drie zesruits stalramen die zijn voorzien van een valraam, en vier opgeklampte mestdeuren die achter de deur zijn dichtgezet.

6.3.2 Beschrijving interieur

De binnenruimte van de veestal is ingericht als driebeukige Hollandse stal met cementen vloer en is met vijf eiken ankerbalkgebinten geled in vier traveeën. De middenbeuk werd voor hooiopslag of tasruimte gebruikt. De slietenvloer rustend op de ankerbalkgebinten is nog aanwezig. Aan de oostzijde bevindt zich de varkensstalling, aan de westzijde de pinkenstalling beide van de voergang afgescheiden door een houten voerhek.

Fig. 81 Overzicht veestal naar de zuidgevel

Fig. 82 Opgeklampte deur

Fig. 83 Pinkenstalling

Fig. 84 Overzicht pinkenstalling

Fig. 85 Ankerbalkgebinten westzijde met slietenvloer

Fig. 86 Hooizolder met slietenvloer

Fig. 87 Ankerbalkgebinten westzijde veestal

Fig. 88 Varkensstalling

6.4 Beschrijving ex- en interieur washok

6.4.1 Beschrijving exterieur

Bouwmassa

In de redengevende omschrijving van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed is het schuurtje omschreven als varkensstal. Hoogstwaarschijnlijk gebouwd als varkenskot heeft het in latere jaren dienst gedaan als washok. Het op een rechthoekige plattegrond onder en zadeldak opgetrokken schuurtje staat met de nok evenredig aan die van de boerderij. Het zadeldak is gedekt met een mix van orangerode en gesmoorde oud-Hollandse pannen. De gevels zijn in witte kalkzandstenen gemetseld in kruisverband.

Oostgevel (voorgevel)

De voorgevel heeft centraal een rechtgesloten opgeklampte deur geflankeerd door twee getoogde zesruits stalramen die zijn voorzien van een valraam. Direct onder het dakschild bevinden zich vier muurankers.

Zuidgevel

De zuidgevel is blind uitgevoerd met eenvoudige windveren.

Westgevel

De westgevel bezit twee getoogde zesruits stalramen die zijn voorzien van een valraam.

Noordgevel

De noordgevel is blind uitgevoerd met eenvoudige windveren.

Fig. 89 Overzicht zuidoostzijde washok

Fig. 90 Overzicht noordwestzijde washok

6.4.2 Beschrijving interieur

Het washok heeft een sporen kap met rondhouten sporen, haanhouten en gordingen. De muur is bepleisterd en heeft gedeeltelijk een klampmuur.

Fig. 91 Overzicht interieur washok naar het noorden

Fig. 92 Overzicht interieur naar het zuiden

Fig. 93 Kapconstructie washok

6.5 Beschrijving Hooiberg

De vijfroedige hooiberg is opgetrokken op een vijfzijdige plattegrond en heeft een rietgedekte kap. De kap bestaat uit een constructie van zgn. lanen met haaks daarop de sporen. De kap van de hooiberg was oorspronkelijk met een nog aanwezige katrol en lier op en neer te bewegen.

Fig. 94 Overzicht oostzijde

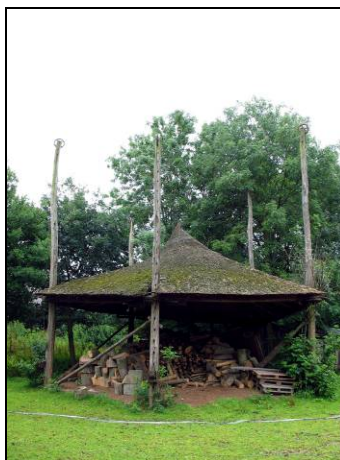

Fig. 95 Overzicht westzijde

Fig. 96 Kapconstructie met lanen en sporen

7. Waardering gebouwen

7.1 Algemene waardering

Boerderij

Architectuurhistorische waarden:

- De boerderij 'Nordengoed' is een goed voorbeeld van een goed en gaaf bewaarde boerderij van het hallenhuistype uit ca 1860, met mogelijk een oudere kern.

Authenticiteit/gaafheid:

- Ondanks diverse wijzigingen in het ex- en interieur is er sprake van gaaf bewaarde hoofdvorm, detaillering en materiaalgebruik en duidelijk herkenbare historische kenmerken.

Stedenbouwkundige- of landschappelijke waarden:

- Als hoofdonderdeel van het complex 'Nordengoed' dat gelegen is buiten de bebouwde kom van Nijkerk. De boerderij maakt deel uit van de agrarische bebouwing in het karakteristieke slagenlandschap aan weerszijden van de Slichtenhorsterweg. Langs deze weg bevindt zich een groot aantal boerderijen van zeer oude oorsprong die oorspronkelijk deel uitmaakten van het landgoed Slichtenhorst.
- Als functioneel (voormalig) onderdeel van het historisch gegroeide erf 'Nordengoed' heeft het pand ensemblewaarde.

Cultuurhistorische waarden/zeldzaamheid

- Van cultuurhistorische waarde als onderdeel van een boerderijcomplex dat in de jaren 1850-1940 haar huidige omvang en vorm gekregen heeft. Als zodanig is het complex representatief voor de ontwikkeling in die periode van het agrarisch bedrijf in Nederland in het algemeen en de agrarische ontwikkeling aan de noordzijde van de Veluwe nabij het IJsselmeer in het bijzonder.

De boerderij is typologisch van belang als voorbeeld van een negentiende eeuwse hallenhuisboerderij. De boerderij heeft als bouwtype in combinatie met de bouwstijl een zekere zeldzaamheidswaarde.

Bakhuis

Architectuurhistorische waarden:

- Van architectuurhistorische waarde als goed voorbeeld van een bakhuisje op een boerenhof uit de tweede helft van de negentiende eeuw.

Authenticiteit/gaafheid:

- Ondanks een aantal kleine wijzigingen in het ex- en interieur is er zowel bij het pand als de garage sprake van een nog redelijk gaaf bewaarde hoofdvorm, detaillering en materiaalgebruik met duidelijk herkenbare historische kenmerken.

Stedenbouwkundige- of landschappelijke waarden:

- Van stedenbouwkundige waarde vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie van het bakhuis met de andere onderdelen van het complex 'Nordengoed'.
- Als functioneel (voormalig) onderdeel van het historisch gegroeide erf Nordengoed heeft het bakhuis ensemblewaarde.

Cultuurhistorische waarden/zeldzaamheid

- Van cultuurhistorische waarde als voorbeeld van een bakhuisje dat een functioneel onderdeel vormt van een in de periode 1850-1940 gegroeid boerderijcomplex. Als zodanig is het complex representatief voor de ontwikkeling in die periode van het agrarische bedrijf in Nederland in het algemeen en de agrarische ontwikkelingen aan de noordzijde van de Veluwe in het bijzonder.
- Het bakhuis is typologisch van belang als voorbeeld van een bakhuis uit de tweede helft van de negentiende eeuw. Het bakhuis heeft als bouwtype in combinatie met bouwstijl en materiaalgebruik een zekere zeldzaamheidswaarde.

Washok

Architectuurhistorische waarden:

- Van architectuurhistorische waarde als goed voorbeeld van een varkenskot of washok uit de vroege twintigste eeuw. De schuur valt op door bijzonder materiaalgebruik nl. de toepassing van kalkzandsteen.

Authenticiteit/gaafheid:

- Ondanks diverse wijzigingen in het ex- en interieur is er zowel bij het pand als de garage sprake van een nog redelijk gaaf bewaarde hoofdvorm, detaillering en materiaalgebruik met duidelijk herkenbare historische kenmerken.

Stedenbouwkundige- of landschappelijke waarden:

- Van stedenbouwkundige waarde vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie van de varkenskot of washok met de andere onderdelen van het complex 'Nordengoed'.
- Als functioneel (voormalig) onderdeel van het historisch gegroeide erf Nordengoed heeft het washok ensemblewaarde.

Cultuurhistorische waarden/zeldzaamheid

- Van cultuurhistorische waarde als voorbeeld van een veeschuur die een functioneel onderdeel vormt van een in de periode 1850-1940 gegroeid boerderijcomplex. Als zodanig is het complex representatief voor de ontwikkeling in die periode van het agrarische bedrijf in Nederland in het algemeen en de agrarische ontwikkelingen aan de noordzijde van de Veluwe in het bijzonder.
-
- Het washok is typologisch van belang als voorbeeld van een vroeg twintigste-eeuws washok. Het heeft als bouwtype in combinatie met bouwstijl en materiaalgebruik een zekere zeldzaamheidswaarde.

Veestal

Architectuurhistorische waarden:

- Van architectuurhistorische waarde als goed voorbeeld van een veestal uit de vroege twintigste eeuw. De schuur valt op door bijzonder materiaalgebruik nl. de toepassing van kalkzandsteen.

-

Authenticiteit/gaafheid:

- Ondanks diverse wijzigingen in het ex- en interieur is er zowel bij het pand als de garage sprake van een nog redelijk gaaf bewaarde hoofdvorm, detaillering en materiaalgebruik met een duidelijk herkenbaarheid van historische kenmerken.

Stedenbouwkundige- of landschappelijke waarden:

- Van stedenbouwkundige waarde vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie van de veeschuur met de andere onderdelen van het complex 'Nordengoed'.
- Als functioneel (voormalig) onderdeel van het historisch gegroeide erf Nordengoed heeft de veestal ensemblewaarde.

Cultuurhistorische waarden/zeldzaamheid

- Van cultuurhistorische waarde als voorbeeld van een veeschuur die een functioneel onderdeel vormt van een in de periode 1850-1940 gegroeid boerderijcomplex. Als zodanig is het complex representatief voor de ontwikkeling in die periode van het agrarische bedrijf in Nederland in het algemeen en de agrarische ontwikkelingen aan de noordzijde van de Veluwe in het bijzonder.
- De voormalige veestal is typologisch van belang als voorbeeld van een vroeg twintigste-eeuwse veestal. De veestal heeft als bouwtype in combinatie met bouwstijl en materiaalgebruik een zekere zeldzaamheidswaarde.

Hooiberg

Architectuurhistorische waarden:

- Van architectuurhistorische waarde als goed voorbeeld van een vijfde eeuwse hooiberg uit de vroege twintigste eeuw.

Authenticiteit/gaafheid:

- Er is sprake van een gaaf bewaarde hoofdvorm, detaillering en materiaalgebruik met een duidelijk herkenbaarheid van historische kenmerken.

Stedenbouwkundige- of landschappelijke waarden:

- Van stedenbouwkundige waarde vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie van de hooiberg met de andere onderdelen van het complex 'Nordengoed'.
- Als functioneel (voormalig) onderdeel van het historisch gegroeide erf Nordengoed heeft de hooiberg ensemblewaarde.

Cultuurhistorische waarden/zeldzaamheid

- De hooiberg maakt onderdeel uit van een cultuurhistorisch ensemble en heeft als bouwtype in combinatie met de bouwstijl en materiaalgebruik een zekere zeldzaamheidswaarde.

7.2 Waardestelling

De waardering van een pand wordt meestal uitgedrukt aan de hand van de volgende indeling in categorieën De monumentale waarde van onderdelen in het pand is te verdelen in drie categorieën:

Categorie 1: hoge monumentwaarde; behoud noodzakelijk

Categorie 2: positieve monumentwaarde; behoud wenselijk

Categorie 3: indifferente monumentwaarde; aangepaste vervanging mogelijk

Boerderij

Exterieur categorie 1 en 3

Het exterieur bepaalt het gezicht van de boerderij en heeft een hoge monumentwaarde. Behoud is noodzakelijk. De verbouwde ingangspartij met aangrenzende kozijnen uit ca 1958 hebben een indifferente monumentwaarde. Aangepast vervanging daarvan is mogelijk.

Interieur Categorie 1, 2 en 3

Het interieur inclusief de mogelijk aanwezige plavuizenvloeren in de woon- en slaapkamer, gebinten, en kapconstructie van het achterhuis (deel) hebben een hoge monumentwaarde. Behoud is noodzakelijk. De kapconstructie van het voorhuis uit ca 1954 heeft een positieve monumentwaarde. Behoud daarvan is wenselijk. De in de ca 1954 uitgevoerde verbouwingen op de begane grond en verdieping en de hilden in achterhuis (deel) hebben een indifferente monumentwaarde. Aangepaste vervanging daarvan is mogelijk.

Bakhuis

Exterieur Categorie 1 en 3

Het exterieur bepaalt het gezicht van het bakhuis en heeft een hoge monumentwaarde. Behoud is noodzakelijk. Het metselwerk en kozijn op de plaats van een vroegere wc ingang en de ingang aan de westzijde uit ca 1954 hebben een indifferente monumentwaarde. Aangepast vervanging daarvan is mogelijk.

Interieur Categorie 1 en 3

De schouw en rookkanaal hebben een hoge monumentwaarde. Behoud is noodzakelijk. Het keukenblok aan de noordzijde en de overige interieurdelen hebben een indifferente monumentwaarde. Aangepast vervanging daarvan is mogelijk.

Veestal Categorie 1 en 3

Exterieur

Het exterieur bepaalt het gezicht van de veestal en heeft een hoge monumentwaarde. Behoud is noodzakelijk.

Interieur

De gebinten inclusief kapconstructie hebben een hoge monumentwaarde. Behoud daarvan is noodzakelijk. De afscheidingen inclusief voerhekken hebben een indifferente monumentwaarde. Aangepast vervanging daarvan is mogelijk.

Washok Categorie 1

Exterieur

Het exterieur bepaalt het gezicht van het washok en heeft een hoge monumentwaarde. Behoud is noodzakelijk.

Interieur

Het interieur heeft een hoge monumentwaarde. Behoud is noodzakelijk.

Hooiberg categorie 1

De hooiberg heeft in zijn geheel een hoge monumentwaarde. Behoud is noodzakelijk

7.3 Waarderingsplattegronden

De beschreven categorieën worden in de volgende plattegronden aangegeven met behulp van drie kleuren.

Legenda

Hoge monumentwaarde; behoud noodzakelijk

Positieve monumentwaarde; behoud wenselijk

Indifferente monumentwaarde; aangepaste vervanging mogelijk

Een gestippeld kruis in een ruimte geeft de waardering aan van de in de ruimte zichtbaar of onzichtbaar aanwezige, vloer en/of kapconstructie.

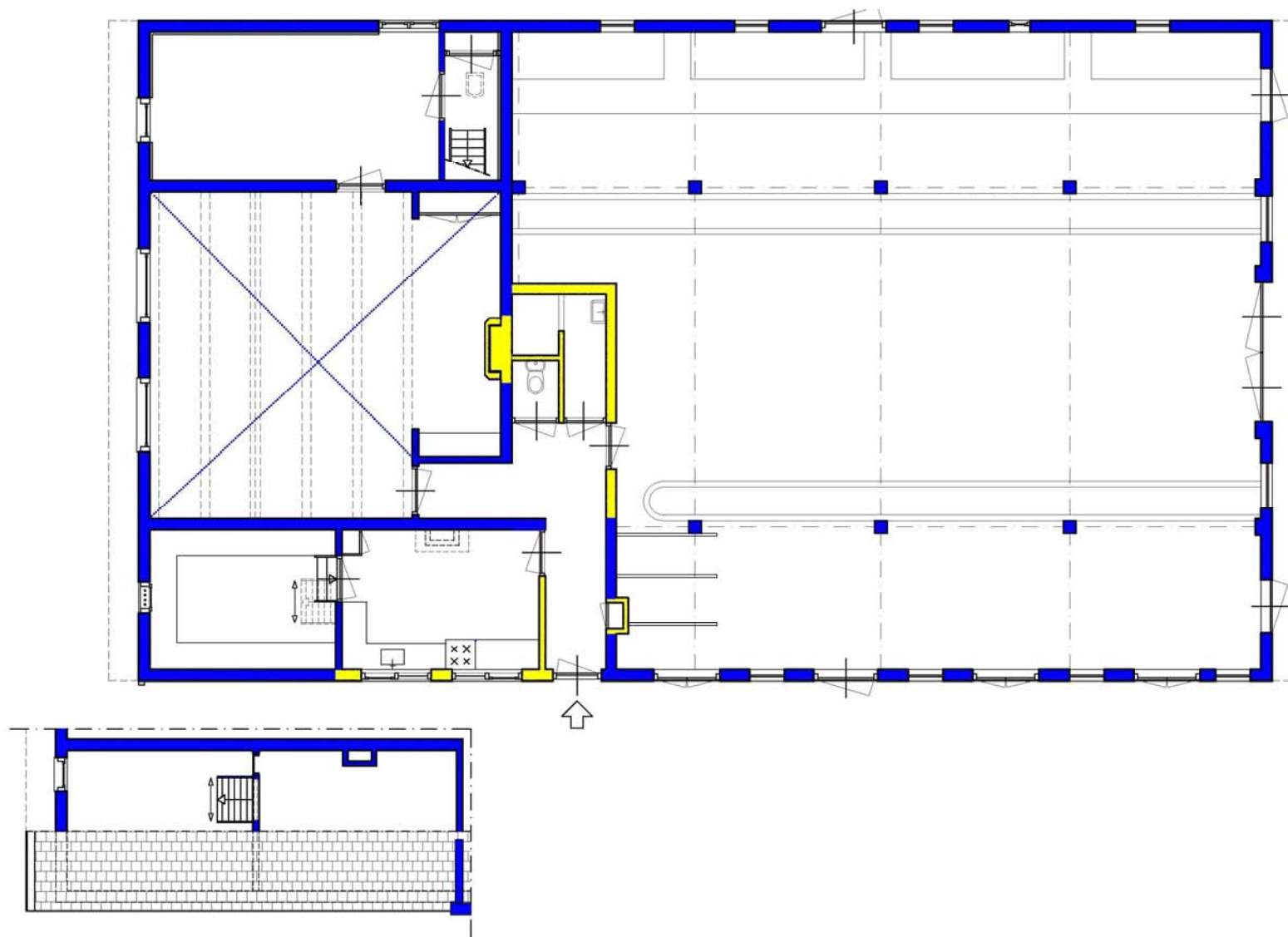

Fig. 97 Waarderingsplattegrond begane grond boerderij en opkamer

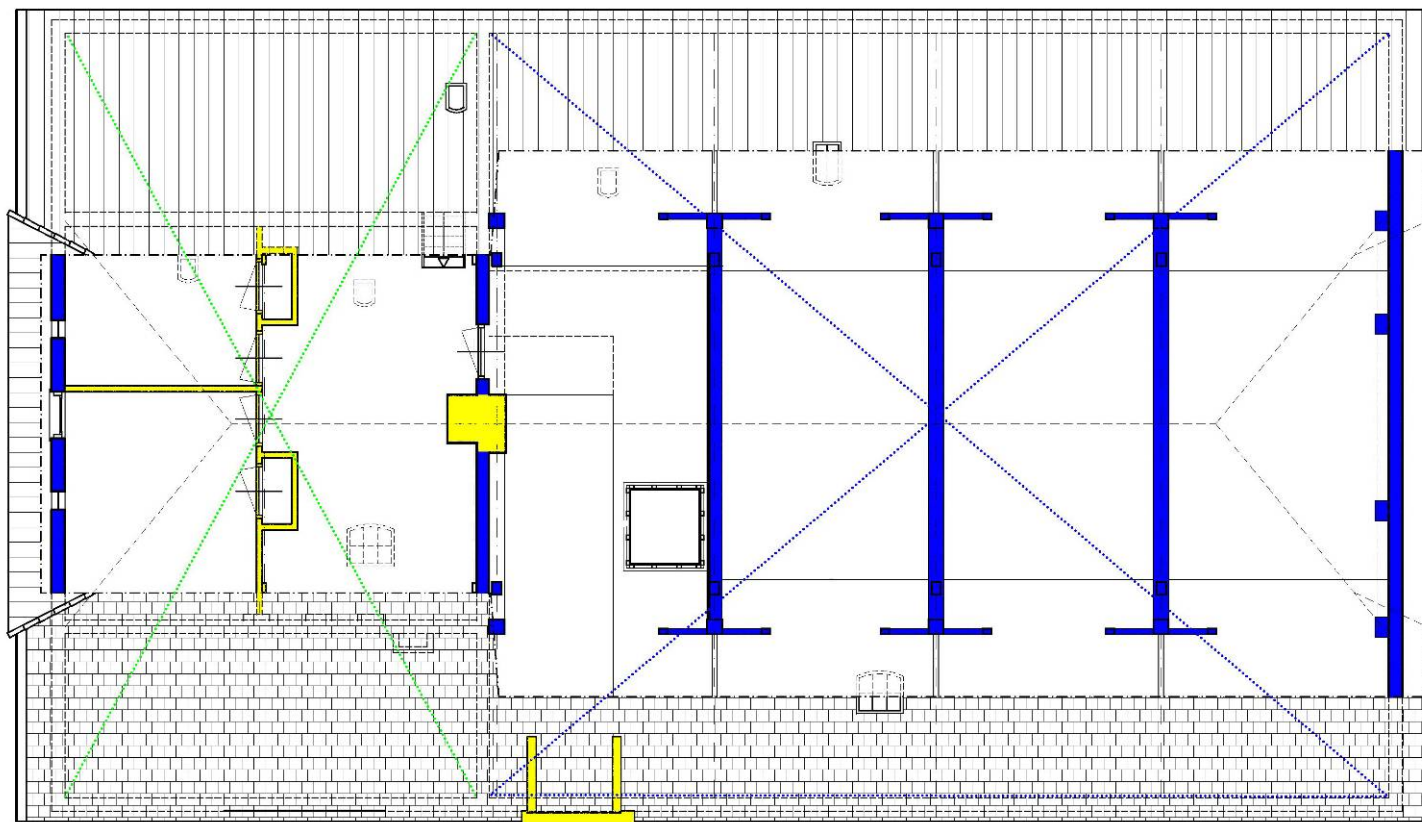

Fig. 98 Waarderingsplattegrond verdieping boerderij

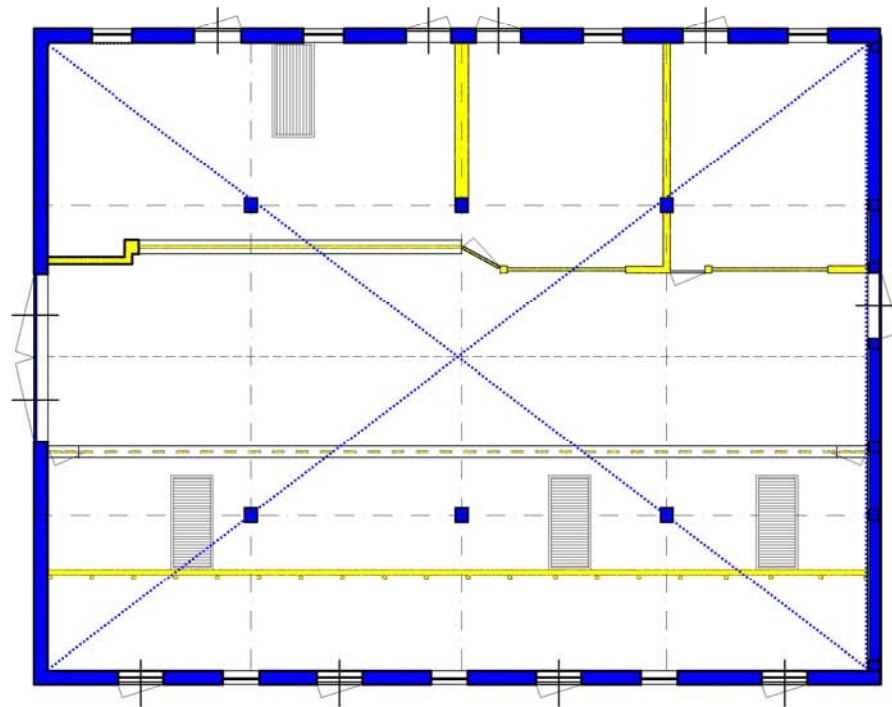

Fig. 99 Waarderingsplattegrond begane grond veestal

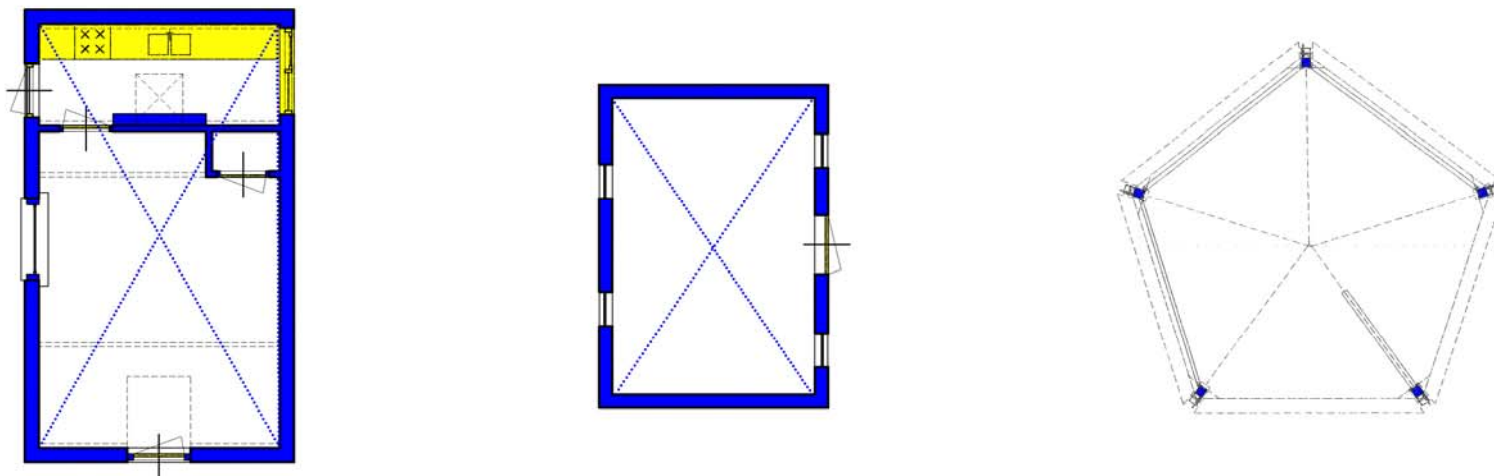

Fig. 100 Waarderingsplattegrond bakhuis, washok en hooiberg.

8. Advies en aanbevelingen

In het algemeen is van belang dat bij wijzigingen van elementen die een hoge monumentwaarde hebben zoveel mogelijk authentiek materiaal gehandhaafd blijft. Behoud van het oorspronkelijke materiaal gaat hierbij voor het vernieuwen ervan. Indien door een dermate slechte technische staat van bepaalde elementen het materiaal toch vervangen dient te worden, moeten dezelfde materialen gebruikt te worden met dezelfde detailleringen, indelingen en afmetingen. Bestaande waarden dienen gerespecteerd te worden zodat het beeld van het gebouw behouden blijft, een en ander onder verantwoordelijkheid van en in overleg met de afdeling monumentenzorg van de Gemeente Nijkerk.

- **Hoofdstructuur, maat en schaal**

Dit zijn de meest herkenbare karakteristieken van de boerderij. Een historische boerderij kan niet zomaar worden verbreed, verlengd of ingekort. Bewaar ook de functionele herkenning van het woon- en bedrijfs gedeelte van de boerderij. Als het bedrijfs gedeelte als woonruimte wordt ingericht, moeten de gevelelementen ondergeschikt blijven aan die van het woongedeelte om de functionele herkenning mogelijk te maken.

- **Constructie**

Elke constructie is uniek, speciaal de houten gebinten. De hoofd draagconstructie en de kapconstructies moeten gehandhaafd blijven. Zij zijn vaak het meest tastbare, nog aanwezige oudste deel van de oorspronkelijke opzet van de boerderij. Zij zijn dus bijzonder sterk en duurzaam. Er zijn tal van oplossingen bekend voor het inpassen van modernere gemakken binnen een boerderij met een houten gebint. Een houten gebint of andere karakteristieke (kap)constructies zijn zeker geen beperking, maar eerder een mogelijkheid.

- **Exterieur**

Nieuwe of veranderingen in de bestaande gevelopeningen tasten in de regel de aanblik van de historische boerderij aan. Het aanbrengen van glas teruggeplaatst achter de gevelopeningen houdt de historische aanblik intact. Het gebruik van dubbel glas in de vensters met plakroeden moet vermeden worden. Hiervoor in de plaats kunnen bv voorzetramen geplaatst worden. Men kan zoeken naar bij het historische venster passende isolerende toevoeging.

Bij het vervangen van oud glas kan om ontsierende spiegeling te vermijden bij voorkeur restauratieglas gebruikt te worden. Daardoor kan de authenticiteit en uitstraling van de boerderij behouden blijven. Tegelijkertijd kan worden tegemoet gekomen aan de moderne eisen en wensen betreffende isolatie, veiligheid en behaaglijkheid.

Bij het aanbrengen van dakdoorbraken zoals liggende dakvensters en kapellen zal voldoende rekening gehouden moeten met de monumentale waarde van het gebouw en zijn omgeving. Indien extra dakdoorbraken gemaakt worden moeten deze zo min mogelijk schade, zowel esthetisch als technisch aan het pand toebrengen. Dakramen kunnen tussen de spanten of gordingen en op één lijn met het dakvlak worden aangebracht. Bij het aanbrengen van een nieuwe dakkapel mag deze niet te groot zijn en het moet duidelijk zichtbaar zijn dat het een nieuwe toevoeging betreft. Op deze manier blijft de aantasting van de constructie van het dakvlak beperkt en daarmee de aantasting van de historische waarden van het pand. (Zie voor meer informatie hierover de brochure nr. 15 *“Licht op zolder”* uit 2008 te vinden op de website van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed.

De historische onderdelen die van invloed zijn op de uiterlijke verschijningsvorm van de boerderij dienen zo veel mogelijk behouden te blijven. Hierbij valt te denken aan de dakvlakken, bestaand metsel- en pleisterwerk, kozijnen, deuren, ramen, luiken, gehengen, muurankers etc.

Bij een noodzakelijke vernieuwing c.q. restauratie kan het gewenst zijn vooraf aanzichttekeningen (schaal 1:50) van de bestaande en de toekomstige situatie te maken. De aanwezige deuren en vensters dienen qua stijl en uitvoering behouden te blijven.

- **Interieur**

De huidige indeling van het woon- en bedrijfsgedeelte heeft in het verleden diverse wijzigingen ondergaan en kan voor zover niet deel uitmakend van de historische structuur desgewenst worden gewijzigd. Met respect voor de oude indelingen is daarbij behoud en integratie van eventueel nog aanwezige historische onderdelen van het interieur aan te bevelen.

- **Bouwsporen**

De historische gelaagdheid van de boerderij met eventueel verborgen bouwsporen die bij een restauratie zichtbaar worden kunnen als aanvulling op dit rapport gedocumenteerd worden waardoor een completer beeld kan ontstaan van de bouwgeschiedenis.

- **Kleur**

De toegepaste kleuren bepalen voor een groot deel het karakter van de boerderij. Een sobere kleurstelling verdient de voorkeur boven een opvallende, waarbij het hiërarchische verschil tussen het woon- en bedrijfsgedeelte de aandacht verdient. De mogelijk originele kleurstelling met witte kozijnen en standgroen op vensters, kozijnen roedenverdeling en luiken zou vooralsnog gehandhaafd kunnen blijven tenzij een gedegen kleuronderzoek een andere, meer oorspronkelijkere kleurstelling aantoont. Voor de zwart geteerde delen is Ecoleum aan te raden.

Tenslotte:

Het zou interessant zijn in kader van de ensemblewaarde van het complex de mogelijkheden te onderzoeken om het unieke, rond 1950 verdwenen rustieke zomerhuisje met lessenaardak naast de boerderij weer te reconstrueren op het erf. Een drietal gesneden decoratieve houtsnijwerken uit de voorgevel van het zomerhuisje zijn bewaard gebleven op de vloering van het bakhuis (**zie afb.110**)

Fig. 101 middendeel decoratieve houtsnijwerk zomerhuisje

Fig. 102 midden- en zijpaneel decoratieve houtsnijwerk zomerhuisje

Begrippenlijst (alfabetische volgorde)

Ankerbalkgebinten

Een ankerbalkgebint is een gebint met twee verticale staanders of stijlen en een horizontale balk die de beide stijlen verbindt, ook wel ankerbalk genoemd. In de regel ligt de balk lager dan de bovenkant van de stijlen.

Typerend voor een ankerbalkgebint is dat de ligger (genaamd de ankerbalk) tussen de staanders (genaamd de gebintstijl) gemonteerd wordt, door middel van pen-en-gatverbindingen en geborgd met toognagels.

Architectuurhistorische waarden

Benaming voor de belangen die een object/complex kan hebben voor de geschiedenis van de architectuur of voor het oeuvre van een bepaalde architect.

Deeldeuren

Grote, dubbele inrijdeur van een boerderij van een Oost-Nederlandse boerderij.

Rechthoekige goot van zink of hout aan de bovenzijde van een gevel, die bestaat uit een platte bodem en twee opstaande wanden. Een bakgoot wordt ondersteund door ingemetselde houten gootklossen of ijzeren consoles.

Bakhuis

Een bakhuisje is een bijgebouw van een boerderij of landhuis waarin men vroeger brood en koek bakte. In het bakhuisje bevindt zich de bakoven.

Boezem

Het boven de stookplaats uitspringende en rookopvangende gedeelte van een schouw; of ook, het boven de schoorsteenmantel opgaande gedeelte van een schoorsteen tot aan de zoldering.

Dakschild

Schuin aflopend vlak van een dak. Een dak is een afdekking van een gebouw, bestaande uit een kapconstructie met verscheidene dakvlakken (m.u.v. een plat dak) waarin de zogenaamde `dakschilden` zich bevinden.

Diefijzers

Metalen tralie of hekwerk aangebracht in de kozijnen van keldervensters en ook wel op de begane grond. In oorsprong bedoeld ter voorkoming van inbraak.

Ensemblewaarde

Men spreekt over ensemblewaarde als een pand onderdeel uitmaakt van een groter bouwkundig en historisch opzicht onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden, zoals een landhuis met bijgebouwen, hekwerken, een historische tuinaanleg of erfbeplanting.

Gebint

Een gebint is een samenstel van balken (binten, gordingen of spanten) die de hoofddelen van een gebouw of getimmerte verbinden.

Grupstal

De grupstal of groepstal is een oud type stal voor rundvee, waarbij de dieren de hele winter naast elkaar staan vastgebonden. Achter de koeien loopt een mestgoot, een zogenoemde "grup" (of "groep"), waarin mest en urine worden opgevangen en afgevoerd.

Kruisverband

Bij het kruisverband worden, net als bij het staand verband, koppenlagen met streklagen afgewisseld. Het patroon herhaalt zich bij het kruisverband echter om de vier lagen, waarbij door het verspringen een sterk verband ontstaat.

Potdekselen

Planken voor een schutting, een schuurdak, een gevelvoorschot over elkaar spijkeren, ongeveer op de wijze van dakpannen of schubben (geschubd), teneinde inwatering tegen te gaan.

Haanhout

Horizontale houten balk vlak onder de nok van het dak, die deel uitmaakt van de dakspantconstructie.

Hallenhuisboerderij

Kenmerkend voor hallenhuisboerderijen zijn de compacte, rechthoekige plattegronden, de lage zijgevels en de laagaflopende dakvlakken. Het houtskelet bestaat uit een aantal ankerbalk gebinten. Bij dit gebint is de verbindingsbalk tussen de verticale stijlen verlaagd aangebracht. Daardoor is er een extra grote zolderruimte ontstaan die meer ruimte biedt voor oogstopslag. De muren van het hallenhuis staan vrij om de houtconstructie heen, waardoor het een drie-beukige indeling heeft. Het woongedeelte, de veestalling, de opslagplaats voor de oogst en de werkruimte zijn bij dit boerderijtype vaak onder één dak ondergebracht. Bij de eenvoudigste hallenhuisen was de middenbeuk van het achterhuis open en ingericht als deel, waar bijvoorbeeld dorswerk werd verricht. Brede inrijdeuren in de achtergevel gaven toegang tot het bedrijfs gedeelte. De stallen voor het vee lagen in de smalle zijbeuken.

Lanen, laningen

Balken die de basis vormen van de kap van een hooiberg.

(OAT) Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel

Bij de eerste opzet van het kadaster in 1832 werd voor elke sectie in een gemeente een (Voorlopige) Aanwijzende Tafel aangelegd, waarin van ieder perceel de gegevens werden ingeschreven die nodig waren om later de Perceelsgewijze Leggers in te kunnen vullen. Daarbij werd het volgnummer van de inschrijving tevens het kadastrale perceelnummer. Deze Voorlopig Aanwijzende Tafels werden voortdurend bijgewerkt. Vlak voordat het kadaster in werking trad werd alles in verbeterde vorm overgeschreven in Oorspronkelijke Aanwijzende Tafels.

Oeil de boeuf

Het begrip uit de historische bouwkunde afkomstig is Frans voor koeienoog. Het is een klein rond, ovaal of achthoekig raam in de gevel of het vooraanzicht (fronton) van een gebouw.

Opgeklampt

Een deur, luik of betimmering die verstevigd is door er dwars, staand of schuin klampen of houten latten op te bevestigen wordt "opgeklampt" genoemd. Opgeklampte deuren hebben aan één kant planken en aan de andere kant stijlen. Opgeklampte deuren behoren tot een boerenstijl. Vroeger waren het voornamelijk bedstee-, stal- en kastdeuren.

Oudhollandse pan (of holle pan)

De holle pan is een eenvoudige pan waarvan het waterafvoerende gedeelte een fors gebogen vorm heeft. De holle pan geeft een duidelijk golvend uiterlijk aan het dak. Dit type pan is geschikt voor daken met een minimum helling van 25 graden.

Pinken

Een pink is een éénjarig rund. Het jonge rund is dan geen kalf meer, maar moet nog volwassen worden.

Pullenloper

Schoorsteenkap gemaakt van in een halve cirkel gemetselde omgekeerde oud Hollandse pannen.

Reversibel/reversibiliteit

Omkeerbaar/omkeerbaarheid

Segmentboog

Een segmentboog, *steekboog* of *toog* is een boog die meestal een deel van een cirkel beschrijft.

Sliet

Ook: tasligger. Van schors en takken ontdane dunne stam die dwars op de balken van boerenschuren en stallen werden gelegd en waarop men koren of hooi bewaarde.

Stedenbouwkundige- of landschappelijke waarden

Benaming voor de betekenis en waarden die een gebouw/complex kan hebben voor de (inter)nationale stedenbouw en landschap.

Sporenkap

Ook: spantenkap. Bij een sporenkap lopen de houten balken (de sporen) van de nok tot de dakvoet, dus verticaal, waarbij de horizontale en verticale krachten uit de kapconstructie worden opgevangen door de steunpunten op de vloer of muurplaat en nok of nokknooppunt

Staartgeheng

Op de deur gemonteerde scharnieren waarvan een of beide bladen verlengd zijn om extra bevestigings te kunnen aanbrengen.

Strodokken

Deze worden toegepast bij een onbeschoten kap -een kap zonder dakbeschoot- gedekt met oud Hollandse dakpannen. Het zijn dubbelgevouwen bosjes stro die vervolgens geknoopt of gebonden werden. Ze dienen als opvulling van de openingen tussen de onregelmatige, minder goed sluitende dakpannen. Zo wordt het dak met name meer sneeuwdicht gemaakt.

Stookhut

Klein huisje met pannendak, schoorsteen, een deur en een paar raampjes en in het interieur een kookpot.

Het stookhok op de boerenerven in Drenthe had vroeger een belangrijke functie. Het koken van varkensvoer, grote hoeveelheden warm water voor de was, de slacht en het wekken, het bakken van brood, drogen van appeltjes, bonen en tabak. Van het midden van de negentiende tot halverwege de twintigste eeuw heeft het stookhok een belangrijke functie vervuld op het erf van het gemengde bedrijf in Drenthe. Toen door de opkomst van industriële veevoerders, koelkast, diepvries en geiser of boiler de functie verdween zijn veel stookhokken in Drenthe gesloopt.

Tasruimte

Ruimte in de middenbeuk van de boerderij om de hooioogst op te slaan.

Vlechting

Een rollaag waarbij de stenen onder een bepaalde hoek aangebracht worden, dus een metselverband waarbij de bakstenen licht hellend op hun smalle zijde liggen.

Vlijlaag

Een niet met cementspecie gemetselde laag van stenen op hun plat, als onderlaag voor een weg, een vloer, een schoorsteen of een fundering op staal

Windveer

Ook: dekplank. "Plank" aan weerskanten van een rieten- of pannendak ter afdekking van de rand van het riet of de pannen. De windveer wordt tegen de buitenste rij pannen geplaatst om afwaaien van de pannen te voorkomen en is soms voorzien van decoratief houtsnijwerk.

Wolfdak

Zadeldak waarvan de nok niet tot de geveleinden doorloopt, maar met korte driehoekige eindschilden (wolfeinden) wordt afgewolfd.

Zadeldak

Een zadeldak is een dak met twee tegen elkaar geplaatste hellende dakschilden.

BRONVERMELDING

Geraadpleegde archieven

Archief gemeente Nijkerk
Gelders Archief Arnhem
Gelderland Bibliotheek Arnhem

Literatuur

Dr. E.J. Haslinghuis & dr. H. Janse, *Bouwkundige Termen*, Leiden 2005

P. Bot, *Vademecum historische bouwmaterialen, installaties en infrastructuur*, Alphen a/d Maas 2009

Drs. Frank van Dooren, *Landschappen van Nijkerk-Arkemheen*, Nijkerk 1986

Stichting Historisch Boerderij Onderzoek, *Boerderijen bekijken, Historisch boerderij onderzoek in Nederland*, Amersfoort 1985

Stichting Historisch Boerderij Onderzoek, *Landelijke bouwkunst Gelderland*, Arnhem, 1996

Websites

<http://www.joostdevree.nl> *Bouwkundige begrippen in beeld*

<http://www.watwaswaar.nl> *Historische kadastrale informatie*

<https://kadaster-on-line.Kadaster.nl> *Kadastrale informatie*

Foto's

Alle foto's in dit rapport zijn, tenzij anders vermeld, gemaakt door Bart van Aller.

Plattegronden

Alle basisplattegronden zijn gemaakt door Jos Middelberg, [architektenburo Veldman](#) | [Rietbroek](#) | [Smit te Leiden](#).

Fig. 103 Kadastrale minuut 1832 Sectie F 94 Nijkerk In rood weergegeven de boerderij en de veestal. Nordengoed Bron: www.watwaswaar.nl

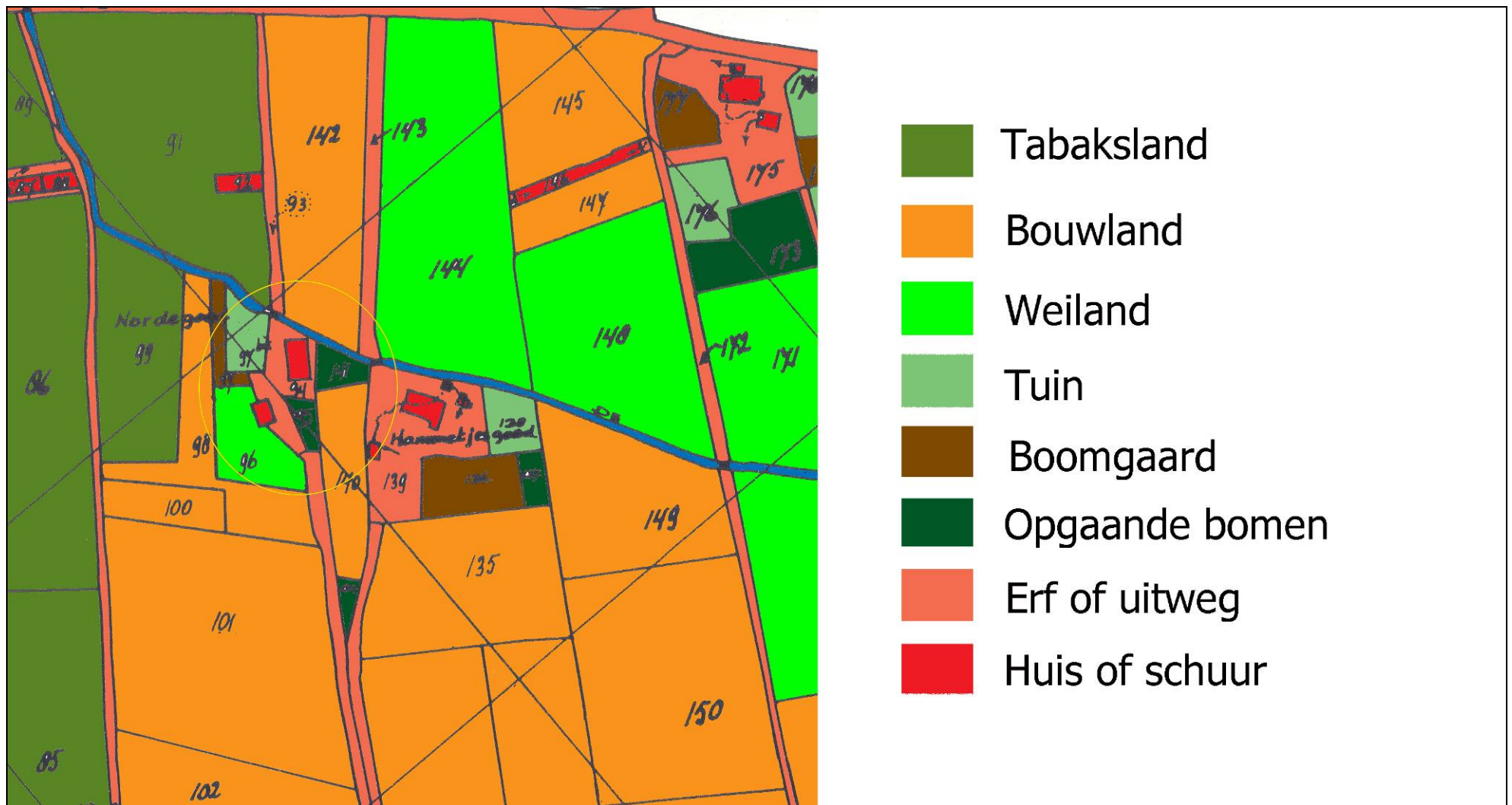

Fig. 104 Kadastrale minuut 1832. Het grondgebruik is ingekleurd met behulp gegevens Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel der grondeigenaren (OAT). Bron: www.watwaswaar.nl

Fig. 105 Topografische militaire kaart ca. 1864 veldminuut Bron: www.watwaswaar.nl

Fig. 106 Wegenkaart van Gemeente Nijkerk uit 1893 Bron: Gemeentearchief Nijkerk archief Gemeentebestuur Nijkerk 1814 - 1919, inv.nr. 975 blad 2.

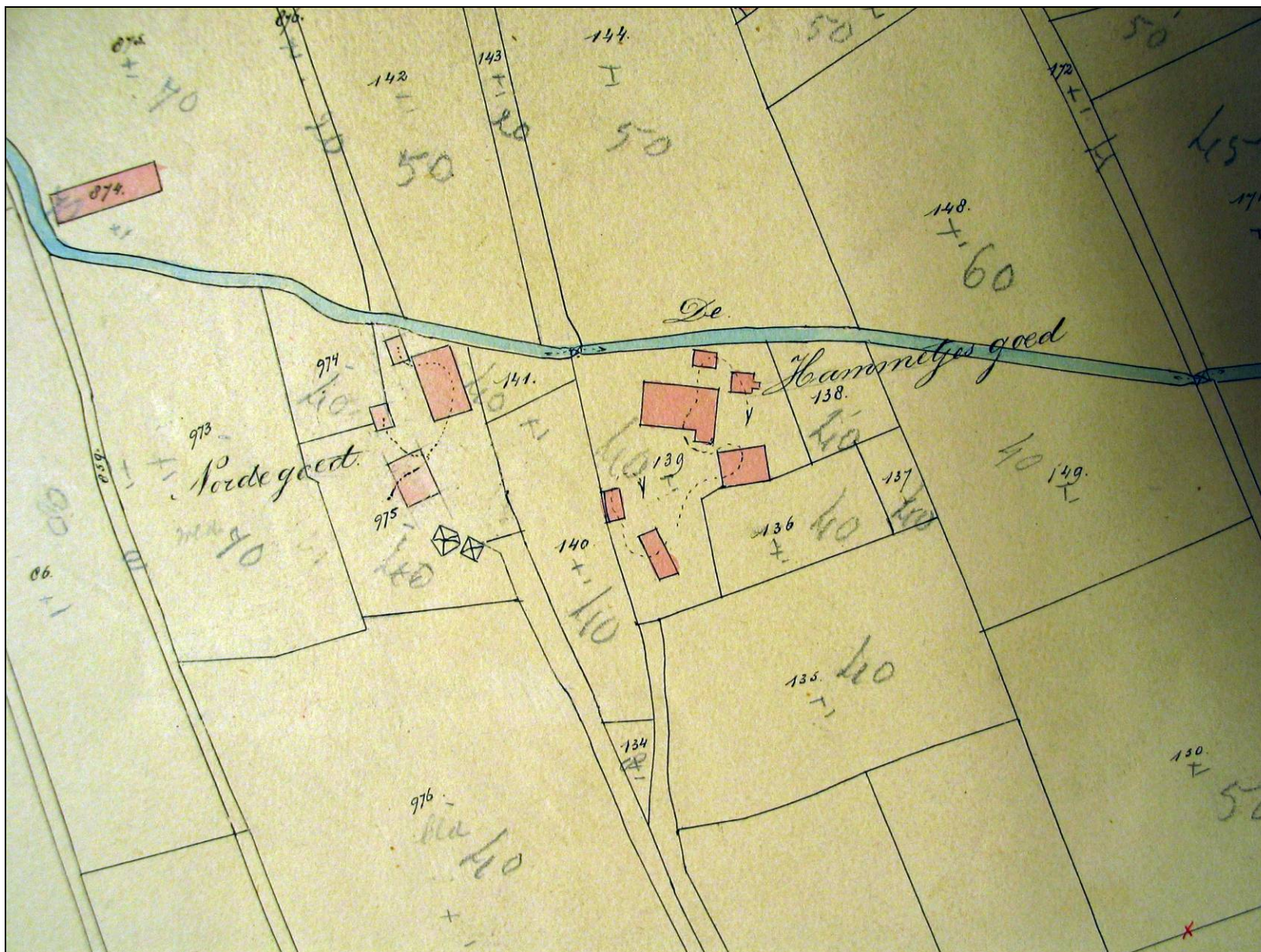

Fig. 107 Kadastrale minuut 1881 sectie F 975 Bron: Gemeentearchief Nijkerk

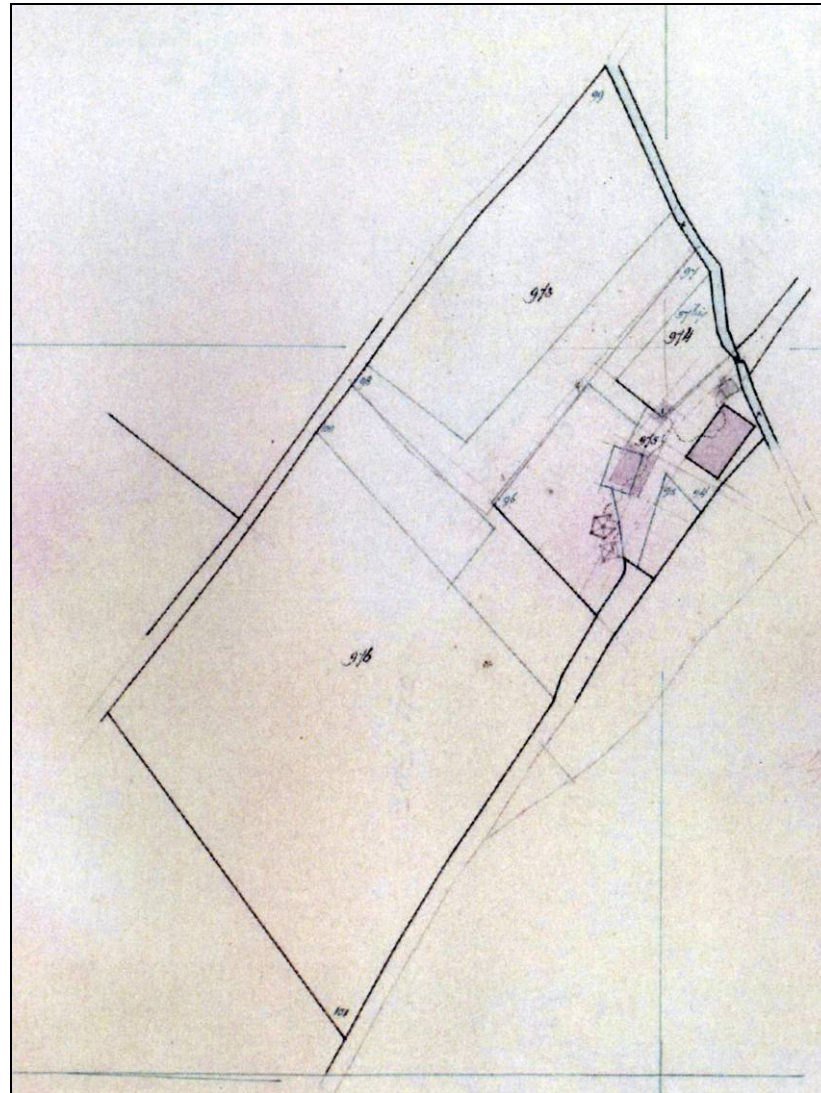

Fig. 108 Kadastrale minuut 1887 sectie F 975 Bron: Gemeentearchief Nijkerk

Bijlage Topografie

Fig. 109 Jan Gerritsen (1871) en zijn vrouw Hendrika Gerritsen-Lagemaat (1878) met hun kinderen vlnr Aaltje, Jannetje en Gijsbartha voor de zuidgevel van het bakhuis in 1909. Bron: Fam. Davelaar Nijkerk

Fig. 110 Hendrik Davelaar en Jannetje Gerritsen voor het zomerhuisje aan de westzijde van de boerderij in 1939. Bron: Fam. Davelaar Nijkerk

Fig. 111 Gezicht op Nordengoed vanuit het noordoosten in ca 1940. Bron: Fam. Davelaar Nijkerk

Fig. 112 Bedrijfsgebouwen en bakkerij in ca. 1940. Er is nog geen gierput aanwezig Bron: Fam. Davelaar Nijkerk

Fig. 113 Gezicht op Nordengoed in ca. 1950 Bron: Fam. Davelaar Nijkerk

Fig. 114 Luchtfoto van Nordengoed uit ca. 1951 gemaakt door Luchtfoto Nederland NV te Leidschendam. Bron: Fam. Davelaar Nijkerk

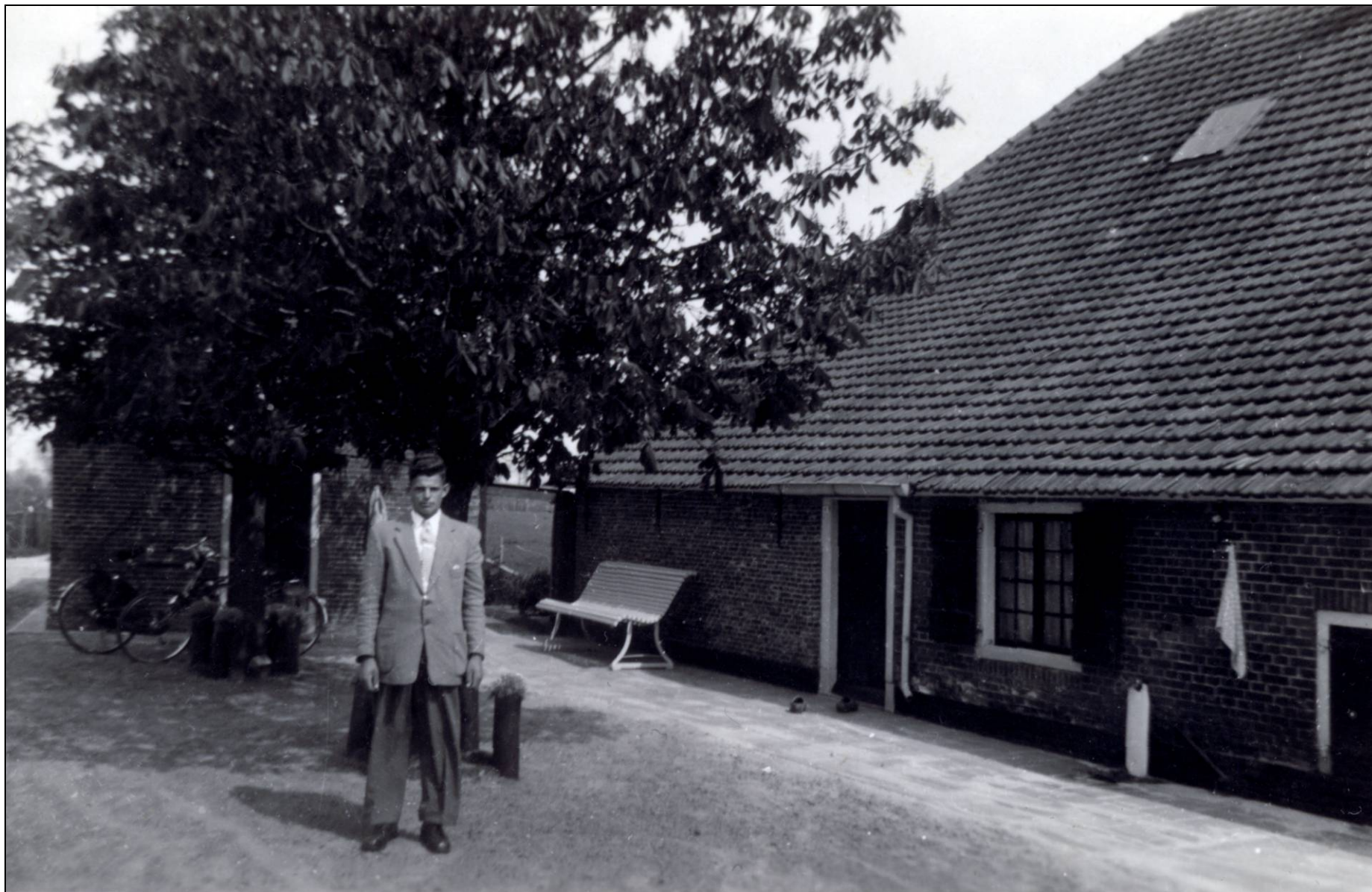

Fig. 115 De boerderij in ca 1957 nog met de oude ingang en zestiensruits venster met luiken van de geut Bron: Fam. Davelaar Nijkerk

Fig. 116 Voorhuis met bakhuis in 1965. Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort Neg.nr. 103.404

Fig. 117 Voorgevel Nordengoed in 1982. Bron: Fam. Davelaar, Nijkerk

Fig. 118 Nordengoed tijdens een overstroming van de Breede beek in de jaren tachtig van 20e eeuw. Bron: Fam. Davelaar, Nijkerk

Fig. 119 De boerderij 'Hammetjesgoed' met jaartalankers "1747" en bakhuis in 1965. Deze afbeelding is opgenomen om een mogelijke voorganger van het huidige bakhuis te illustreren.
Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort Neg.nr. 103.406